

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Conferentiæ Theologico Morales

Compendiosè propositæ ac breviter resolutæ Ad Usum Directorum
Conferentiarum Hebdomadalium ... DD. Parochorum, Curatorum,
Confessariorúmque omnium

Ex Materia Septem Sacramentorum Atque Justitiæ De Restitutione
Excerptæ

Sargar, Elisaeus

Augustæ Vindelicorum, 1720

[Titulus IX.] Ex Materia de Iustitia, & Iure.

urn:nbn:de:hbz:466:1-41194

TITVLVS IX

Ex Materia de Iustitia, & Jure

De Restitutione in genere.

CONFIDENTIA. I.

402. **Q**uia *Cap. Saep. De Restit. Spolior.* dicitur : non multum interest quoad forum animae iniuste detinere & invadere alienum : quaeritur ; an praeceptum restituendi sit affirmativum vel negativum ; ita ut statim & pro semper obliget.

RESOLUTIO : Praeceptum Restitutionis verbotenus affirmativum , re ipsa negativum est , ita *D. Thom. 22. q. 62. 4. 8. ad 1. Scot. 4. D. 15. q. 2. n. 28.*

Ratio est , quia praeceptum negativum est , quod per se prohibet aliquem actum positivum : Sed praecepto restitutionis prohibetur per se primo actio realis : Igitur , &c. *pr. m.* Nam accipere alienum est actio realis : sed haec prohibetur praecepto restitutionis ; quia non restituere , live detentio rei alienae , est contraria ejusdem acceptio : Igitur , &c. *Confirm.* eodem praecepto prohibetur acceptio rei alienae , quo detentio ejusdem : sed acceptio prohibetur praecepto negativo decalogi : Non furum facies : ergo & detentio , ac consequenter etiam

etiam restitutio, quia non detinere rem, est
eam restituere.

CONFIDENTIA. II.

403

Quia secundum *Scotum* 4. d. 15. q. 2. qui-
unque abstulit, vel detinet alienum, te-
netur ad restitutionem, ille quidem ex titulo
injuste acceptionis, hic autem ex titulo rei
accepte: quæri potest, quale sit inter has
duas causas restitutionis faciendæ discri-
men.

R. Magnum discrimen esse: qui enim ob-
ligatur ex *injusta acceptione* aut damnificatione
ad restitutionem rei, tenetur eam reddere, etiam
cum perierit extra ejus culpam, & ad damnum
inde secutum: quando vero debetur res *ratio-
ne rei acceptæ tantum*, non manet obligatio, re
absque nostra culpa pereunte, aut non amp-
lius extante, nisi in quantum ex ea ditiores
facti sumus. Ita *DDes communiter*, ut ex
seqq. magis patebit. Porro qualis culpa
intervenire debeat, ut quis teneatur ad
restitutionem rei deperditæ vel destructæ,
sit.

CONFIDENTIA. III.

Quia culpa alia est *Theologica*, seu actio aut
missio deliberata contra dictamen rectæ
rationis quatenus est offensa Dei: alia
juridica, quæ secundum leges præsumitur esse 404.
talis; quando scilicet aliquis ex consideratio-
ne, incuria, vel negligentia omittit id quod

R 5

alio

alioquin faciendum est, ex quo sequitur damnum proximo : quæ iter in proposito, an ad restitutionem facientem ex culpa, requiratur culpa Theologica, quæ sit peccatum ; an verò sufficiat culpa iuridica, levis, vel etiam levissima.

405. RESOLUTIO prima : Nemo tenetur sub peccato mortali rem injustè destructam restituere, nisi ablatio vel destructio fuerit peccatum mortale. Ita Less. L. 2. c. 7. n. 9. & alii.

Ratio est : quia quando in damno injustè illato committitur culpa venialis tantum, tunc actus in ratione injuriæ non est perfectus : ergo non inducit obligationem perfectam, quæ astringat sub mortali : patet consequ. quia obligatio compensandi damnum non potest esse major in suo genere, quam ut injuria, ex qua nascitur. Unde qui alterum graviter credit (vel etiam occidit) ex motu primo, vel secundo primo, ab restitutionem sub mortali, vel omnino non tenetur; quia vel nullum, vel solum venialem culpam Theologicam admittit.

RESOLUTIO secunda : Nemo tenetur in conscientia ad restitutionem ex delicto, quod non concomitatur iniustitia, quæ sit culpa Theologica : non obstante culpâ iuridicâ quantumvis latâ, nisi ex contractu sese ad eam obligaverit. Communis ex PAUC. d. 52. q. 2. & Herinx. d. 5. q. 3.

Ratio est : quia hæc obligatio debet esse

ex iustitia : sed non potest quis obligari ex iustitia ad restituendum , nisi quando iniuste infert damnum , (secundum obligationem ex recepta) quoties autem quis iniuste infert damnum , peccat culpa Theologica : igitur , &c.

Dixi primo : nisi ex contractu , &c. si enim 407.
commodatarius v.g. contractum iniret cum domino commodante , quod quacunque ex causa res commodata periret , veller dominum commodantem illam servare , pacto stare deberet , etiam si res illa culpa levissima vel etiam fortuito casu periret , cum omne promissum cadat in debitum.

Dixi secundo : Nemo tenetur in conscientia , quia pro foro externo sunt plures leges in oppositum , obligantes scilicet ad restitutionem etiam ex culpa levi , vel levissima , tum ob presumptionem doli aut fraudis : tum ad negligentiam ab hominibus tollendam.

Sic enim I. quando contractus est in utilitatem solius accipientis [puta commodatum] statuitur , quod accipiens teneatur ad resarciendum damnum secutum , etiam ex levissima culpa. Ratio : quia æquitas naturalis postulat , ut qui aliquid accipit solummodo in sui commodum , adhibeat eam diligentiam in conservatione illius , quam diligentissimi quique circa rem propriam adhibent , ne alter damnum patiatur : quod est teneri ex culpa le

Levissima. II. Item, quando contractus est in utilitatem solius dantis [cujusmodi est depositum] tunc accipiens tenetur solum de dolo & culpa lata, non vero levi vel levissima, quia æquum est, ut accipiens aliquid in utilitatem dantis obligetur ad minorem diligentiam in custodiendo. III. Item quando contractus est in utilitatem utriusque (quale est Locatum, Conduatum, Emptum, &c.) accipiens tenetur de culpa lata & levi, non vero levissima. Quia Ratio non videtur dictare, ut talis tantam diligentiam adhibeat, tanquam deberet adhibere, si rem accepisset in sui tantum utilitatem.

CONFERENTIA. IV.

408.

Quia culpa iniustitiæ potest esse venialis ex levitate materiæ, & ex defectu plenæ advertentiæ, quæritur, an in utroque casu oriatur obligatio ad restitutionem, saltem sub veniali?

R. Primo: Quando culpa iniustitiæ est venialis ex levitate materiæ tantum, oritur obligatio ad restitutionem sub veniali. Ita *Cum.* & patet: Quia eadem malitia est alienum accipere, & illud detinere: Sed accipere alienum, quando materia est levis, est peccatum veniale: Ergo & detinere, seu non restituere.

409.

R. Secundo: Quando culpa iniustitiæ est venialis propter defectum plenæ advertentiæ

etiam si com nulla sit circa materiam vel damnum grave & modo res non amplius extet, aut damnificans non sit dirior factus) nullam causat obligationem restituendi ne quidem sub veniali. Ita Cum. R. R. cum Sorol. 4. de Iustit. q. 7. c. 2. Navar. Less. Sa & Lug. Ratio est : Quia obligatio gravis restituendi orta ex delicto, non oritur ex delicto, imperfecto : Sed hic esset delictum imperfectum, utpote peccatum veniale ; estque obligatio gravis, scil. circa damnum grave : ergo ex illo non potest oriri obligatio gravis, ne quidem sub veniali ; quia etiam votum prei magnæ sine sufficienti deliberatione vel advertentia factum, nullam omnino, nec venialem quidem parit obligationem, ita à pari damnificatio rei notabilis, cum eadem insufficientia deliberationis & advertentiæ commissa, nullam parit obligationem ne quidem venialem, satisfaciendi. Quare eximendus fuit ab obligatione restitutionis, qui temerè tractans sclopetum oneratum, eo improvise soluto virginem occidit.

Quis.

CONFERENCE V.

Quia cap. notum, 2. q. 1. habetur hæc maxima : Facientem & consentientem par pena constringit : & ad Rom. 1. Qui talia agunt, digni sunt morte, non solum qui ea faciunt, sed etiam qui

qui consentiunt illis : quæritur hic , quis obligetur ad restitutionem ex delicto ? an scilicet : Notariorum damni executor sed etiam illud mandans, consulens, consentiens, palpans, participans, mutus, non obstand, non manifestans ? Ratio dubitandi est ; quia omnes hi videntur esse, & sunt aliquo modo consentientes in damnum positivè, vel saltem negativè : proinde sic.

- RESOLUTIO :** Omnes, qui uno praedictorum modorum causam efficacem damni dant, aut injuriæ proximi, obligantur in conscientia ad restitutionem. Ita Com. & patet ex cit. Cap. notum, & ad Rom. 1. quia omnes hi sunt aliquo modo consentientes in damnum saltem negative, dum modo sic se habeant, ut sine illis effectus non fieret : propter quod dictum est in Resol. : *Qui causam efficacem damni non dant :* De quorum singulis explicatus in seqq. Conferentiis

CONFERENTIA VI.

- 411.** **V**trum hujusmodi causæ obligent etiam ad restitutionem, quando sine earum cooperatione per alios idem damnum fuisset illorum ; puta per aliorum suasionem, consensum &c.

R. Affirmativè : alias enim sequeretur furem à restitutione liberum fore, si forte aliter. Idem

idem Furtum commissurus fuisset : Item usurarium non peccare, qui acciperet aliquid vi mutui ultra sortem, quod alias nihilominus accepisset ; quæ sine dubio absurda sunt.

Mandans.

CONFERENCE VII.

Quando Mandans revocat verbis litteris vel
 Inter nuncio mandatum suum ante execu- 412

tionem damni, insinuando revocationem Mandatario, an teneatur nihilominus ad restitutionem damni per Mandatarium illati?
 R. Negative. Ratio est : Quia causa Mandans revocando suum mandatum, eo ipso revocat totam suam causalitatem executionis : Ac per consequens non influit amplius in effectum securum, atque adeo non obligatur ad reparandum damnum, quod postea sequitur ex malitia Mandatarii potius, quam ex mandato præcipientis.

Consulens.

CONFERENCE VIII.

An idem dicendum de Consulente, qui ante
 factum damnum, quod consulit, conatus 413
 fuit revocare suum consilium : An scil. etiam liberetur ab onere restituendi.

Resp. Consulentem teneri ad restitutionem damni suo consilio efficaci illati, non obstan-

re, quod ante factum damnum revocaverit suum consilium. Ratio est: quia consilium prius datum, non obstante revocatione, movere efficaciter ad damnum inferendum, ita ut causa illud exequens dicere possit, se induam huiusmodi consilio: igitur &c.

Nec sane paritas est inter Mandantem & Consulem, siquidem quod agit Mandatarius, agit nomine & auctoritate Mandantis. Consequenter hoc ipso, quod Mandans revocet suum Mandatum, cessat Ratio agendi in Mandatario à Mandante proposita: At vero capiens Consilium agit nomine suo, quid agat, cum Consilium respiciat utilitatem illius, cui datur: ergo non statim cessat Ratio agendi semel ipsi per consilium impressa, tamen consulens centies consilium suum revocet.

Consensus.

CONFIDENTIA. IX.

Quia consensus alius est simplicis complicitatis in malo alterius, à quo scilicet non dependet illud malum: Alius consensus dependentiae, sine quo malum illud non sequeretur, recte quaeritur, an uterque causet obligationem restituendi.

Resp. Consentiens tunc solum teneretur ad

restitutionem, quando ab ejus consensu dependet damnum; alter autem peccat solum contra charitatem. Ratio est: quia non hic, sed ille tantum est causa efficax damni. Hinc quando ad aliquam electionem requiruntur suffragia omnium, omnes tenentur ad restitutionem qui se subscripserunt iniquæ sententiæ. V. g. iniquæ gabellæ. Quod si autem sufficiant vota majoris partis & numerus suffragiorum requisitus sit determinatus, priusquam tu des suffragium, tu quidem non teneberis ad restitutionem, peccas tamen mortaliter contra charitatem consentiendo in causam iniquam, quia tunc causa damni fuit completa ante tuam suffragationem: Secus esset, si tuum votum sit tantæ auctoritatis, ut non consentiendo alijs faceres irritam aliolem electionem: Tunc enim efficaciter concurreres ad damnum.

Palpo.

CONFERENCE. X.

Unus aliquis laudat ac commemorat hominis nobilitatem, excellentiam, vires &c. 415
Vel exaggerat acceptam contumeliam, dedecus, contemptum minimè ferendum &c. Atque ita alterum efficaciter incitat ac permover ad actionem injustam, vindictam, aut quodvis aliud malum proximo inferendum: An incurrit obligationem restitutionis.

Resp. Si alter sine tali palpatione damnum
S non

non intulisset, Palpo peccat contra iustitiam, adeoque teneretur ad restitutionem. Ratio est: quia est causa efficaciter cooperans ad damnum alterius.

Rekursus.

CONFIDENTIA. XI.

416. **I**uxta Regulam Juris l. 3. §. non tantum ff. de incendio, dicitur: Receptatores non minus delinquant, quam Aggressores. Resolvendum itaque hic est, an, & qui recipiens malefactorem, teneatur ad restitutionem. Sit itaque

RESOLUTIO: Ut recipiens malefactorem teneatur ad restitutionem, necesse est, ut recipiat eum qualem formaliter, pro securitate maiore agendi. Est omnium & pariter: Quia tunc solum influit in damnum, ut fiat, vel ut factum non reparetur, quando scilicet fures occulte detinent, protegent ac securitatem praestant ad damna inferenda, praedas eorum servant &c.

Huius modi sunt I. Advocatus causae manifeste iniustae patrocinium assumens. II. Caupones, filios familias contra parentum voluntatem in domo excipientes, ad prodigandas pecunias à parente profectitias compotationibus, iustibus &c.

Participans.

CONFERENTIA. XII.

Aliquis furem adjuvat ad effringendas fores: Scalam applicat & tenet, vigilem aut exploratorem agit: Item Faber ferrarius subministrat clavem universalem ad furandum, &c. 417.
An omnes hi teneantur ad restitutionem?

Resp. Primo: Omnis Participans in actione injusta damnificante alterum, sit obligatus ad restitutionem damni secuti. Ratio est: Quia talis directe & physice cooperatur ad damnum injuste interendum in actione intrinsece mala, v.g. occisione, vulneratione, effractione, ablatione vel asportatione rei alienae &c.

R. Secundo: Qui participat in actione ex se 418.
indifferente, & solum ex alterius mala intentione prava, metu mortis vel gravis verberationis, aut ob aliam justam causam, potest & à peccato, & ab onere restitutionis excusari. Ita Communis.

Ratio est: Quia actionem ex se indifferentem ad bonum finem exercere per se licitum est: Atqui talis exercet actionem de se indifferentem ad bonum finem, scil. vitam propriam, vel incolumitatem conservandam: Igitur &c. Et hinc excusantur à peccato restitutionis onere. I. Qui metu mortis vel alterius gravis mali coactus, præbet furi claves, scalam tenet prædam ablaram portare juvat, vaccas & pecora abigit &c. Quia omnes hæ actiones in
§ 2 disa

differentes, ex sola furis malitia damnificant
tertium. II. Non item excusatur, qui firmiter
metu adactus ipsemet fores effrugit, res ex do-
mo eijcit, defendentes impugnat, tormenta
in Christianos explodit &c. Quia tales actio-
nes sunt ex se & intrinsecè malæ, nullo fine
excusabiles.

**Mutus: non obstans: non mani-
festans.**

CONFERENTIA, XIII.

MUTUS, non obstans, non manifestans, re-
ipsa idem sunt ac non impediens damnum
149. alterius, cum posset ac deberet: tales sunt Re-
ges, Principes, Gubernatores Provinciarum,
Duces, belli, Consiliarij Regum ac Principum,
Custodes sylvarum, vinearum, piscinarum,
fluminum: Item Assessores, Canonici, Capitula-
res, Tutores Curatores, Administratores bono-
rum, Praefecti, Satrapæ Oeconomii, Coqui,
Cellarij, Granarij, Famuli, Ancillæque, qui-
bus cura demandatur rerum domesticarum,
&c. Proinde de omnibus his quæritur, an &
quando teneantur ad restitutionem damnorum
ex ipsorum taciturnitate non obstantia, & non
manifestatione illatorum; pro quo sit.

RESOLUTIO Universalis: Mutus, non
obstans, non manifestans, obligantur ad resti-
tutionem damni, quando illud non impediunt
dam possunt & tenentur ex iustitia, puta offi-
cio

cio vel contractu. Ita omnes: & paret: quia obligatio restituendi ex delicto (de qua loquimur) non oritur nisi ex iniuria: ergo commissio impediendi damnum alterius non inducit obligationem restitutionis, nisi ea sit contra iustitiam, sive actionis ex iustitia debitæ, ad quam scilicet damnum patiens jus habeat: utpote quia pro illa dedit stipendium, gabelam, salarium &c.

Dicitur est: dum possunt: nullus enim ex prædictis obligatur ad impediendum damnum. 420
proximi cum periculo propriæ vitæ, vel alio gravi, nisi ad id se obligaverit: quia non videntur ordinariè assumi officia cum tanto onere. Unde I. Principes, Magistratus, Gubernatores &c. quibus ex officio incumbit procurare tranquillitatem & indemnitatem civium, tenentur ad restitutionem omnium dampnorum ex sua culpa. Et negligentia secutorum, ut si non impendant damna à feris, latronibus, alijsque perniciosissimis illata subditis. II. Item Assessores, Consiliarii, Capitulares tacendo, vel abscondendo se, cum possent, non impediunt iniquam Constitutionem, Electionem &c. III. Item Tutores, Curatores, Administratores bonorum non impediunt damna pupillis, Minorenibus, Ecclesijs &c. Provenientia. IV. Item famuli domestici, quibus cura specialis domus aut rei familiaris commissa, vel demandata est, &c. V. Custodes urbium, pagorum, agrorum, vine-

vinearum, sylvarum, fluminum, piscinarum, &c. Per negligentiam grave damnum inferri permittentes: Aut fures vel defraudatores aut damna inferentes, non manifestantes &c. De quibus vide, si placet, plura in Patricio *Tr. 4. praelim, ad præceptum 2. Tabula cap. 3. sect. 1. num. 58.*

CONFERENCE. XIV.

Quidam à fure accepit pecuniam, ne clamaret, alias non obligatus ex officio clamare, an
427. teneatur ad restitutionem.

R. Non teneri, nisi illa pecunia vel pretium esset pars furti, quia tunc ratione rei acceptæ obligaretur: Cæterum in damno nobili inde secuto peccaret mortaliter contra charitatem, dum non impediret illud, cum posset; patet ex dictis.

Quid.

CONFERENCE. XV.

422. Quidam Exod. 2. statuitur, ut, si quis fureretur bovem, aut ovem occidat, quinque boves pro uno, & quatuor oves pro una restituat; quæritur, an non sufficiat restituere simplum, seu tantum, quantum blatum est.

Resp. Considerando substantiam & finem restitutionis ac justitiæ commutativæ, sufficit restituere simplum: At vero secundum legem justitiæ vindicativæ interdum plus est restituendum, sed non nisi post sententiam judicis. Ita communis & certa. Ratio

Ratio primæ partis est: quia restitutio est æquitas justitiæ commutativæ, per quam fit æqualitas inter datum & acceptum: sed reddere plusquam acceptum est, non est æqualitas dati & accepti: Igitur &c.

Ratio vero secundæ partis est: ipse textus cit. Gen. 22. quod faciendum erat in pœnam injuriæ à justitia vindicativa, quæ non obligat nisi post sententiam judicis; quia qui offendit, temeretur quidem pœnam admittere, si ipsi imponatur, non tamen ad illam se offerre, cum Rei sit pati, non agere.

CONFERENCE. XVI.

An sufficiat rem ablatam in æquivalenti restituere, si dominus rem extraneam exigar? 423.
R. Cum communem rem extraneam per se eandem numero restituendam esse. Ratio est, quia cum Dominus illius dominium non perdiderit jure & rationabiliter potest illam exigere: ergo alter eam denegans, quantumvis æquivalentem reddat, facit exigenti injuriam.

CONFERENCE. XVII.

An si res fuerit injustè ablata, vel mala fide 424.
possessa, sit restituenda una cum fructu si sit fructifera, cum lucro cessante, & damno emergente; Resp. cum Communi affirmative. Ratio est: quia non tantum Res Domini sui est, sed etiam ejus usus & fructus, qui ex ea percipiuntur, & sane damniificans omnium horum causa est; puta damni emergentis, lucri cessantis &c. Igitur ad omnia tenetur. S 4 CON-

CONFENTIA. XVIII.

425.

Ad quid teneretur possessor bonæ fidei, postquam ipsi innotuit rem esse alienam; &c. Eum teneri si eam nondum legitime præscripsit illam domino suo restituere, si adhuc extet: vel saltem partem, si pars tantum extet: quod si vero bona fide totam absumpserit, ad solos fructus extantes obligatur, tum naturales; tum mixtos, detracto tamen valore & pretio industriae.

Ratio primæ partis est; quia possessor malæ fidei teneretur restituere rem ablatam in toto, vel in parte si in toto non potest, sed possessor bonæ fidei, quamprimum sciverit rem esse alterius, incipit esse malæ fidei possessor. Igitur ad idem obligatur.

Ratio secundæ & tertiæ partis est; scilicet, de fructibus naturalibus & mixtis extrantibus: quia quidquid spectat ad rem alienam naturaliter, domino restitui debet, saltem dum adhuc extat: Sed fructus tam naturales, quam mixti, pertinent ad rem naturaliter, non autem expensæ & industria: Igitur &c.

426.

Unde I. fur, vel mercator non obligatur ad restitutionem lucri, quod sua industria & arte negociando pecunia aliena conquiritur nisi etiam dominus idem fecisset: quia tunc teneretur de lucro cessante. Ratio est, quia, istud lucrum non est fructus pecuniæ de se sterilis, sed industriae. II. Item si frumentum alienum, seu quidvis aliud mercium, alio (ubi plus valet) de-

por.

III. portatum longe carius vendidisti, lucrum non domino, sed tibi acquiris, satisfacisque restituendo frumentum ejusdem qualitatis: ob eandem rationem. III. Item si seminasti [bona vel mala fide] frumentum alienum in agro tuo, segetem totam tibi acquiris: est enim fructus agri tui & industriæ tuæ: Quare solum teneris Domino restituere ipsam frumentum seminatum æquivalens, si illud bona fide accepisti: Si vero malâ, teneris etiam ad damnum emergens, & lucrum cessans Domino ex carentia sui frumenti. IV. Econtra, si tuum frumentum in alieno agro (bona vel mala fide) seminasti, tota seges erit domini agri, quia est fructus rei tuæ: Tibi autem remanebit frumentum æquivalens seminato, & expensæ, laborisque pretium.

CONFIDENTIA XIX.

POSSessor malæ fidei vel etiam bonæ, locavit 427
torquem aureum alienum pro pretio ad ostentationem, cujusnam erit illud pretium, Domini an Locatoris tanquam fructus industriæ? R. Cum Communi, spectat ad dominum.

Ratio est: quia illud lucrum revera non est fructus industriæ Locantis, sed datur pro usu ipsius rei vero pretio æstimabili: ergo spectabit ad Dominum.

CONFIDENTIA. XX.

428. **P**ossessor malæ fidei percepit fructus ex aliena, quos dominus rei non erat percipiturus, an teneatur eos domino restituere. Certum est apud omnes, eos teneri domino restituere, si adhuc extant. An autem teneatur, si non amplius existant, sit

RESOLUTIO Affirmativa: Ratio est Quia eo ipso quod semel in rerum natura extiterint tanquam veri fructus rei illius, dominium illorum pertinuit ad dominum rei, adeoque qui illos ab eo puncto detinuit non restituendo, injuriam domino intulit, damnumque injustum dedit eos consumendo: Ergo ex titulo injustæ detentionis & acceptionis teneatur ad eorum restitutionem.

429. CONFIDENTIA. XXI.

Quando res aliena apud possessorem iniquum fortuito casu, & sine ejus culpa perit, quæ certo etiam apud dominum periisset, non tamen per injuriam, teneturne ad faciendam restitutionem domino? &c. In foro conscientie non teneri, nisi forte ex ea re in aliquo factus sit ditior. Ita *Molin. Tr. 2. D. 726. num. 2. & Com.* Ratio est: Quia possessor iniquus in tali casu nil damni domino intulit, quod non erat certo passurus, & quidem citra injuriam: Igitur nulla ipsi est facienda restitutio; Patet Conseq. quia hæc ideo fieri debet, ut per eam fiat æquitas; sive ut tantum

habeat dominus, quantum ex re sua habiturus erat, si sibi ablata non fuisset: Sed in casu conferentiae dominus abque ulla restitutione tantum haberet, quantum habiturus fuisset igitur &c.

430

Dictum est autem: *Non tamen per injuriam*: Nam si non erat peritura apud dominum, nisi per injuriam, tunc sicut ille, per quem erat injusto modo peritura, teneretur ad restitutionem, ita & alter, qui ipsum praevenit: & ideo fur teneretur ad restitutionem rei, quam alius fur accepturus fuisset, quia per injuriam.

Dices: Iniquum possessorem teneri ex titulo iniustae acceptionis.

R. Injustam acceptionem non parere obligationem restitutionis, nisi quando est efficax damni, qualis in proposito non est.

CONFERENCE XXII.

Quidam bona fide cepit possidere equum à se emptum, sed post supervenit dubium, an non sit furtivus: an possit eo uti & distrahere.

431

R. Talem teneri ex orto dubio adhibere debitam diligentiam ad investigandum veritatem; qua proinde non comperta potest equo uti, ac etiam divendere, monendo tamen emptorem de dubio: Ita *Sanch. in Moral. L. 2. cap. 23. 188.* ubi plures alios pro se refert. Ratio primae partis est, quia dubitans non inquirendo veritatem fieret possessor malae fidei, cum interpretetur nolle dare rem domino suo, si forte in-

in.

inveniat. Quod autem possit ea licite uti
& divendere, patet ex Reg. jur in 6. in par
causa potior est conditio possidentis, utique ad ser
vandam, quod denique debeat emptorem me
nere de dubio, inde constat, quia non lice
vendere rem vitiosam tacito vitio.

Dices: Agere contra conscientiam dubi
biam, est peccatum: talis autem possessor
ageret contra conscientiam dubiam divenden
do equum: Igitur &c. & agere contra
conscientiam practice dubiam esse pecca
tum, non autem speculative tantum dubiam,
qualem habet dictus possessor facta inquisi
tione, ex Reg. Iuris: In dubio melior est conditio
possidentis.

CONFERENTIA. XXIII.

432. Quidam bona fide emit equum, de quo po
stea fit certior, quod sit furtivus, Quæritur,
an possit eum reddere furi ad pretium recupe
randum? &. Cum Less. Lib. 2. cap. 14. dub.
3. Lugo, Dian & alii, affirmative, si pre
tium aliter recuperare nequeat. Ratio est:
Quia iustitia talem non obligat, ut evitet dam
num proximi cum suo incommodo: Ergo ut
se indemnem servet, poterit rem proximi po
nere in priorem statum rescindendo contra
ctum injustum. Nec tunc dominus equi pote
rit esse rationabiliter invitatus, quia sicut ipse
po-

potius uo , quam equi emptoris commodo
prospicit, ita pariter emptor potius suæ, quam
domini utilitati prospicere potest.

CONFIDENTIA. XXIV.

DUbius, an res sit furtiva, eam emit animo
retinendi, an peccet & teneatur ad restitu-
tionem.

433.

R. Primo : Eum peccare contra iustitiam,
Ratio est : quivis teneretur lege iustitiæ se non
exponere periculo injustitiæ : Sed talis emp-
tor exponit se manifesto periculo injustitiæ :
Supponitur enim habere verum dubium ex
signis probabilibus ortum : Igitur &c.

R. Secundo : Eum etiam teneri ad restitu-
tionem, *primo* quia est possessor malæ fidei :
secundo quia ipsi non suffragatur possessio, ut in
dubio sit melior ejus conditio, quæ est regula
pro possessore bonæ fidei tantum.

CONFIDENTIA. XXV.

VNus possidet rem bona fide, alter putat
esse suam, ideoque eam clam aufert :
Anteneatur eam restituere ? *R. teneri*. Ra-
tio est manifesta ex regula juris sæpe relata ;
quia in dubio potior est conditio possidentis
bona fide, consequenter alter injustè ipsum
spoliat sua licita possessione, & teneretur eum
ad eandem restituere.

434.

CON.

CONFIDENTIAL. XXVI.

Meretrici pro copia corporis sui aliquoties
exhibita promissa est certa pecunia, au
435. re ipsa data : An possit eam exigere, vel da
tam retinere absque onere restitutionis.

R. Opere completo potest eam pecuniam
exigere & acceptam retinere absque onere re
stitutionis. Ita *Mol. D. 94. Less. cap. 14. dub. 1.*
& colligitur ex *D. Thom. 2. 2. q. 32. a. 7.* ubi
docet : posse retinere id, quod propter opus
malum acceptum est. Ratio autem est : quia
opus illicitum quia delectabile, est pretio
æstimabile : Ergo si in gratiam alterius com
pletum est, ex iustitia persolvi debet nisi
lex aliter statuat, ut fit in casu beneficii simo
niacè obtenti. II. Quia Promissio rei licitæ
adimplenda est, quoties adimpleri potest abs
que peccato sed promissio pecuniæ est promissi
o rei illicitæ, quæ licet ante facinus commis
sum adimpleri nequeat absque peccato, potest
tamen post patratum peccatum : Ergo debet
adimpleri patrato scelere : *pr. m.* quia solutio
præstito opere non ordinatur amplius ad pec
catum jam præteritum, sed est executio actus
iustitiæ. & ideo

Dictum est : Opere completo : quia utri
que ante opus completum, in malis promissi
des rescindenda est juxta *cap. in malis, 22. q. 1.*
h4.

CON

CONFIDENTIA. XXVII.

An lucrantes ludo humana lege prohibito, 436.
teneantur ad restitutionem lucri? Per se lo-
quendo non teneri ante Judicis sententiam.
ita DD. communiter. Et Ratio est: Quia si
esset aliqua obligatio, illa esset vel ex injusta
acceptatione, vel ratione rei acceptae, sed neutrum:
Ergo: pr. m. quia perdens non potest
esse rationabiliter invitatus, quod lucrans lucrum
accipiat vel retineat, si quidem ex con-
ventionione mutua ita Inferint, ut victori lucrum
cedat. Nec obstat Lex humana ludum pro-
hibens; quia haec non prohibet dominij trans-
lationem sed solum concedit amissorum repe-
titionem per sententiam Judicis: Ut patet ex
can. Episcopus 35. & cap. Clerici, De vita &
honestate Clericorum.

Dixi, per se loquendo, Si enim ludens, à
quo lucratur, non sit dominus pecuniae amissae
[puta filius familias in potestate patris consti-
tutus, vel Religiosus &c.] lucrans tenetur ad
restitutionem: Item qui in ludendo fraudes
committit: Alserum vi, metu, convitiisque
ad ludendum pertrahit: aut etiam quando lu-
crans peritissimus novit imperitiam collusoris:
tunc enim invitatus & innocens non censetur
transferre dominium perditum in lucrantem.

CONFIDENTIA. XXVIII.

An, qui moneram defectuosam prius ab
alio falsario accepit, possit eam rursus ut ve- 437
ram

am expendere, ne damnum patiatur. & negative. Ratio est; quia sicut prior falsarius peccavit & tenetur ad restitutionem; ita & secundus, cum idem plane faceret.

CONFIDENTIA. XXIX.

438. Fur abstulit rustico vitulum, pullum equinum, bovem macrum, qui omnes apud furem augmento intrinseco aucti sunt quoad substantiam in bovem, equum & bovem pinguem, non ita augmenandi apud rusticum, quare quaeritur, in quonam statu eos teneatur fur restituere.

R. In optimo statu: Ita Comm. DD. Ratio est: quia totum incrementum intrinsecum, & optimus status rei inhaerens, una cum ipsa re ad rusticum, tanquam dominum, spectat. igitur sicut res ipsa (bos, equus) ita & incrementum intrinsecum ejus domino restituenda sunt; ita quidem, ut si longiori mora possessoris iniqui deterior reddatur, is injustum damnum domino inferens, compensare teneatur secundum aestimationem rei in optimo statu, quem semel habuit, etsi apud dominum manens nunquam ad talem statum pervenisset; deductis tamen expensis.

CONFIDENTIA. XXX.

439. Ac quid, si vitulus aut pullus equinus apud rusticum manens adolevisset in bovem

aut equum, qui apud furem non ita excrevit, sed vel statim absumptus vitulus, aut pullus divenditus fuit.

R. Similiter furem teneri reddere aestimationem, secundum valorem summum, quo rusticus vitulum aut pullum certo, vel probabiliter deduxisset, aut vendidisset: nimis ratione damni emergentis & lucri cessantis, cujus utrique fur causa fuit.

CONFIDENTIA. XXXI.

Cleptus furatus est Tremulo modium tritici 440. ci mense Augusti, quo valebat tres aureos: Postea in hyeme valuit sex aureos? anden. finita hyeme vicina jam pingui messe decrevisse ad duos aureos: quæritur, ad quid teneatur Cleptus?

R. Hic inspicendum esse I. quonam die & quo tempore Cleptus triticum illud consumpserit. II. Quonam Tremulus illud distracturus fuisset, si ei ablatum non fuisset. Jam ergo

Si Tremulus dominus tritici illud fuisse 441. assumpturus vel distracturus primo tempore valoris trium aureorum, & Cleptus eum eodem tempore consumpsit, is teneretur restituere tres solum aureos aut modium tritici æqualis bonitatis. Ratio: quia non damnificavit Tremulum, nisi in illo valore.

Si Tremulus suum triticum erat venditurus 442. in tempore aucti valoris sex aureorum, & Cleptus

I

bus

sius illud consumpsit: tempore valoris trium aureorum, is tenetur restituere Tremulo sex aureos, aut duos medios tritici. Ratio: quia toto hoc majori pretio illum damnificavit.

443.

Si Tremulus triticum consumpturus aut distracturus erat tertio tempore diminuti valoris duorum aureorum, & Clepsius illud absumpsit primo tempore valoris trium aureorum, tenetur is restituere Tremulo tres aureos. Ratio: quia fur tenetur reddere rem, vel rei pretium, quanti est eo tempore, quo rem consumit: tunc enim actu damnum inferens injusta consumptione contrahit onus restitutionis.

444.

Si Clepsius consumit triticum secundo tempore valoris sex aureorum, & Tremulus illud distracturus erat primo tempore valoris trium aureorum, ille tenetur huic restituere sex aureos. Ratio: quia triticum existens in secundo tempore valoris sex aureorum adhuc domini sui est, non furis, consequenter in valore illo domino crevit, & non furi.

445

Si Tremulus triticum suum servasset in tertium tempus, idque distraxisset aut consumpsisset illo tempore diminuti valoris duorum aureorum, Clepsius adhuc teneretur restituere pretum intermediij temporis, nim. sex aureos quo ipse absumpsit. Ratio est: Quia quando Clepsius absumpsit triticum injuste, tenebatur ratione injustae consumptionis restituere eius valorem currentem sex aureorum: nec postea

jam absumptum poterat amplius decrefcere domino, imo nulli: Ergo obligatio illa semel contracta manet etiam in tertio tempore diminuti valoris.

Si Clepsius consumpsit tritici um tertio tempore, quo valebat duos aureos, & Tremulus distracturus fuisset in primo tempore valoris trium aureorum, ille tenetur huic restituere tres reos sive pretium primi temporis. Ratio: Quia plus illi non nocuit, siquidem illud non fuerat servaturus ad tempus medium valoris majoris. At ais: Medio tempore tritici valor crevit: Ergo domino crevit. Contra: At jam tertio tempore pretium rursus decrevit: Ergo domino decrevit: Itaque fur solum obligatur ad damnum illatum, quod est pretium primi temporis. 446.

Si denique Tremulus consumpsisset aut distraxisset triticum tertio tempore, quo illud assumpsit Clepsius, is solummodo restituere debet duos aureos. Ratio: Quia pro tempore precedenti nullum passus est damnum Tremulus; pro tempore autem presenti reddi rem quanti valet: Idcirco &c. 447

Ubi.

CONFRENTIA XXXII.

Habens bona fide alienum equum, vestem aut aliam rem: Hos aliter us aditum praesepit 448
confugit: hospes si non arripit aut si re-

T 2

nam

tam in tuo diversorio reliquit &c. Postquam cognoscit ea esse aliena, in quo loco restituenda sunt, Dominine, an tuo?

RESOLUTIO : Quando res est restituenda ex titulo rei acceptæ tantum, id est, à possessore bonæ fidei; sufficit eam reddere in loco in quo tunc temporis possideretur, quo cognoscitur esse aliena, nec debet mitti ad locum peregrinum cum expensis possessoris. Ita Melius Disp. 752. Less. l. 2: cap. 14. dub. 8. & Comm.

Ratio est facilis : Quia possessor bonæ fidei non teneretur subire vel pati damnum absque sua culpa; Sed hic pateretur damnum absque sua culpa, si nim. suis expensis teneretur rem domino mittere ad locum distantem: Igitur &c.

CONFERENCE XXXIII.

449. At dominus ignoratur, vel ita absens est, ut conveniri non possit, aut certe non sine maiori sumptu, quam res ipsa valeat, quid tunc faciendum? &c. Si quidem super sit spes dominum aliquando conveniendi, res eoque servanda erit: Si servari nequeat alienanda vel absumenda, ac pretium postea domino restituendum: cessante omni spe dominum conveniendi detur ejus confanguineis, si qui adsint, aut pauperibus juxta tutiorem sententiam: at denique juxta probabilem poterit eam sibi servare possessor bonæ fidei; quia tunc res comparatur debito incerto, seu rei ignoti domini.

CON

CONFERENCE. XXXIV.

450

Tu fu accepisti mihi ex stabulo meo Campidonæ equum; eumque per aquam transtulisti Viennam: Item pecuniam mille florenorum, quam ego profecturus Lugdunum mecum accepissem pro coemendis mercibus: quaeritur an satisfacias mihi, equum restituendo Viennæ, & pecuniam Campidonæ.

RESOLUTIO: Quando obligatio restitutionis oritur ex delicto seu injusta acceptione, debitor obligatur suis expensis collocare rem in loco, in quo dominus eam erat habiturus, si illi non fuisset ablata, in proposito equum Campidonæ, & pecuniam Lugduni. Ita omnes: Ratio est manifesta: quia per restitutionem Creditor debet ad æqualitatem reduci, ita ut nullum ex injusta tua acceptione vel detentione patiarur damnum aut gravamen: atqui ego non reducor ad æqualitatem ex injusta tua acceptione mei equi aut pecuniæ, si illum mihi Viennæ restituas, aut hanc Campidonæ, quia interim faciendæ mihi erunt expensæ, donec equum reduxero Campidonam, aut pecuniam Lugdunum: Igitur &c.

CONFERENCE. XXXV.

Emisti à me, aut conduxisti equum Campidonæ, quocum proficisceris Viennam: Item dedisti hic mihi pigus pro mutuata tibi pecunia, interim tu te confers Oenipontum: Item depolulisti hic torquem aureum, & postea

451

T 3

trans-

transfers te Argentoratum : vel commodum
tibi hic vestem pretiosam , quacum vadis
Helvetiam : Quæritur I. an tu mihi satisfacere
restituendo equum Viennæ ? II. An ego
teneat tibi mittere pignus Oenipontum ? III. An
ego obliger meis expensis tibi mittere torquem
aureum Argentoratum ? IV. An tu teneas
tuis expensis mihi mittere meam vestem pre-
tiosam ex Helvetia.

RESOLUTIO : Restitutio ex contractu
fidei , in quo eadem numero res reddenda
(puta pignus , depositum , commodatum) ordi-
nariè restitui debent in loco , in quo traditæ
sunt , nisi contrahentes aliter inter se paciscen-
tur. Ita Comm. Ratio est : Quia qui paciscen-
tur de eadem re , videtur etiam tacitè pacisci
de eodem loco , nisi expresse aliter inter se con-
veniat. Ex quo facile resolvere est quatuor
propositas quæstiunculas , scilicet te debere
mihi restituere equum conductum , aut pretium
empti Campidonæ : Item pignus tollere tuas
expensis : similiter & torquem aureum apud
me depositum : ac mittere mihi meam vestem
pretiosam.

Cui.

CONFERENCE. XXXVI.

452.

Dictum est sup. Possessorem bonæ fidei pos-

se rem emptam à fure, quem nesciebat esse tale-
lem rescindere contractum, & reddere eam fu-
ri, si alia via ab eo pretium acquirere nequeat :
quæritur hic an idem possit, qui scienter rem
emit à fure? &c. Probabilior & verior est sen-
tentia (quamvis opposita non sit omnino im-
probabilis) talem teneri rem furtivam imme-
diatè domino, non furi restituere.

Ratio est : tum quia tenetur non solum ra-
tione rei acceptæ, sed etiam ratione injustæ ac-
ceptionis, estque quasi fur, tum, quia censetur
hoc damnum in se suscipere, ac credere juri,
quod aliequin haberet ad rescindendum con-
tractum, tum denique quia malitia & dolus
nemini patrocinari debet : hic autem ipsi pa-
trocinaretur, si posset eam reddere furi, ad re-
cuperandum suum pretium : Igitur &c.

CONFIDENTIA. XXXVII.

Si ego Tito debeo centum ex mutuo : & Ti-
tius similiter debet Cajo centum : an satisfac-
ciam meæ obligationi, numerando Cajo cen- 453
tum; &c. Substante ratioabili causa, & in
foro conscientie, affirmativè. Ratio est : quia
tali modo adhuc servatur æqualitas, ut nim.
quilibet habeat, quantum habere debet. Nec
censet Titius potest esse rationabiliter invitatus,
quod ego ex rationabili causa ipsum præve-
niendo, solvamejus creditori Cajo, ad ejus
damnum avertendum, quippe alia suum de-
bitum difficulter recuperaturo.

T 4

CON-

CONFNERENTIA. XXXVIII.

454. Aliquis auferit rem à justo Possessore, qui non est Dominus proprietarius ejus, v. g. Commodatario, Conductore, Emphiteuta, Administratore, Procuratore, Dispensatore, Tutor, Curatore, Depositario, pignus habente, Custode rei sibi conceditæ, ut à Sartore vestes alienas conficiendas, Lotrice indulia lavanda, &c. An teneatur, eam restituere ipsi domino proprietario, an vero Commodatario, Procuratori. Lotrici &c.

&c. Non semper ipsi Domino proprietario & directo rei ablata restituenda est, sed per se regulariter justo Possessori, à quo ablata est. Ita Comm. Et Ratio est: quia licet is rei dominium non habeat, tamen ex pacto & justo titulo habet jus, illam usurpandi, servandi, detinendi, custodiendi &c. Ergo auferens ei rem privat ipsum justa possessione, plerumque non sine damno vel lucro cessante: consequenter ipsi & non domino immediate restituenda est.

Dixi per se & regulariter: Si enim Custos, Administrator, &c. suspectus sit de re sibi iniuste retinenda vel absumenda: vel non est ex pax dominii aut administrationis (cujusmodi v. g. est Religiosus subditus, uxor respectu bonorum viro priorum & communium utriusque filius familias, pupillus &c.) tunc naturalis & æquitas postulat, non ipsi, sed domino

vero

ve o, viro, parenti, aut tutori restituendam esse.

CONFIDENTIA. XXXIX.

455

Pœnitens acculat se apud Confessarium, quod possideat multa bona acquisita per simoniam, usuras, injustos contractus, defraudationes, furta, rapinas, &c. quorum dominos ignorat, ita absentes sunt, ut eis restitui nequeant: quid ergo ipsi imponendum à Confessario.

Ex. Cum Comm. DD. ea definitione Alex. III. cap. cum tu, de usuris. Illa bona restituenda esse pauperibus, Ecclesiis, ac piis locis. Ratio, quia ea censetur esse mens dominorum bonorum illorum, ut quibus non possunt reddi temporaliter, reddantur spiritualiter, utpote per eleemosynam.

Cœterum notandum, antequàm restitutio rei incertæ fiat pauperibus, præmittendam esse diligentem inquisitionem veri domini, aut hæredum; ne successu temporis, dominus compareat, & teneari de novo restituere, tibi que impurare, quod rem alienam ita imprudenter alienaveris. Quod si enim facta diligenti inquisitione, & domino non comperito, erogaveris eam pauperibus citius absumentam, ad nihil amplius teneberis, quia culpam tuam purgasti per dictam inquisitionem, erogationemque in pauperes.

T 5

CON-

CONFERENCENTIA. XXXX.

456. **O**fficialis inclytæ Civitatis, Monasterij, Collegij, Seminarij, Hospitalis, &c. subtraxit mille aureos, ac pœnitentia ductus dixit ad Confessarium, se velle eos in pauperes erogare: an sufficiat?

R. Damnum Communitati, Monasterio, &c. factum non compensari per restitutionem pauperibus factam. Ratio: quia Communitas ipsa læsa est immediatè, non vero particulares personæ, siue divites, siue pauperes sint: ergo restitutio faciendæ est immediatè communitati læsæ, non pauperibus, ita Com. DD. apud. Patric.

CONFERENCENTIA. XXXXI.

457. **S**ed quid, si ex iniqua mensura prædiorum Agrorum, &c. subditi notabile damnum acceperint, & Princeps proventum, an & hic restitutio faciendæ pauperibus? *R.* cum Lugo tom. 1. de just. disp. 6. sect. 12. num. 148. Tambur. lib. 8. tract. 4. c. 1. d. 3. num. 19. & alijs non pauperibus, sed subditis damnificatis restitutionem faciendam esse. Ratio: quia hi, non illi iniuste damnificati sunt,

Sed quomodo, *als.*, tot subditis faciendæ legitima restitutio.

R. det Lugo cit. Fiat ergo restitutio toti communitati, vel vicinæ læsæ per aliquod commune bonum, v.g. faciat Princeps merces meliores, ac vilius vendendo, aut meliori pondere ac mensura: aut remittendo ali-

quandiu consuetos redditus, onera, &c. ut
lic, quantum fieri potest, damna compensentur,

Quando.

CONFERENCE. XXXII.

Pœnitens obnoxius restitutioni eam pro-
crastinat de anno in annum, usque dum
veniat ad mortis articulum, in quo constitutus
posset quidem facere restitutionem per se, ta-
men potius vult eam in testamento hæredibus
committere: an possit absolvi à Confessario
ipsi assistente.

&. Talem pœnitentem obligatum fuisse ad
restitutionem faciendam. I. quoad actum in-
ternum, sive voluntatem restituendi, à primo
instanti, quo agnovit, se esse possessorem rei
alienæ. II. Quoad actum externum seu rea-
lem restitutionem, pro prima commoda op-
portunitate, quam habuit. III. Adeoque ob-
ligari ad lucrum interim Creditori cessans, ac
damnum emergens. IV. Nec posse absolvi,
priusquam hæc omnia restituat, si sit restituen-
do: ita per omnia communis.

Ratio primæ partis est: Quia præceptum
restituendi, seu rem alienam non detinendi in-
vito domino, est negativum, ac consequenter
pro semper obligat: ergo si non in re, saltem
in voto ac proposito, tenetur statim in primo
instanti mathematico ad restitutionem; alià
manet semper in proposito peccandi.

Ratio secundæ partis est: quia restitutio rea-
lis

459. *lis est quidam actus positivus externus, requi-
rens moram temporis ad sui executionem: igitur
necesse est, ut præceptum restituendi rea-
liter obliget pro primo instanti, morali seu
prima habita commoditate debitori possibili.*

Ratio tertiæ partis ex dictis constat: quia
460. *scil. possessor malæ fidei obligatur Creditori
ad lucrum cessans ac damnum emergens:*

461. *talis autem est possessor malæ fidei, qui scit,
se esse obnoxium restitutioni: igitur, &c.
Ratio denique 4tæ partis inde sumitur, siqui-
dem talis dilatio solutionis est signum, pœni-
tentem non habere omnimodam voluntatem
restituendi, sed solummodo conditionatam,
scil. si moriatur: hæc autem intentio non
sufficit ad veram pœnitentiam; quia includit
animum ulterius peccandi, si eum contigerit
non mori: igitur, &c.*

Deinde sanus potens restituere, ac nolens,
non debet absolvi: ergo minus, qui mori
462. *proximus est, quia is vel maximè salutem ani-
mæ suæ procurare debet. Denique experien-
tiâ constat, similes debitorum restitutiones
(maximè si sint occultæ) vel nunquam, vel
non nisi tardissimè ab hæredibus fieri.*

CONFIDENTIA, XXXIII.

463. **O**noxius restitutioni eam facere nequit nisi
cum periculo animæ suæ vel suorum, vira

con-

corporalis, aut liberatis, mendicatis, &c.
An liceat ipsi differre restitutionem, usquedum
prædicta pericula cessaverint?

RESOLUTIO sit ex *Scoto* 4. d. 15. q. 2. d.
n. 33. Licet detinere rem alienam, quando
ille, cujus est, debet rationabiliter velle eam
detineri, ut si sit in præjudicium Communita-
tis, vel ipsius recipientis restitutionem. 2.
Debet etiam velle, non fieri restitutionem,
quando esset in diffamationem restituontis.
3. Debet magis velle, quod vitetur magnum
incommodum proximi restituentis, quam
modicum suum, vel omnino nullum in mo-
dica dilatione restituontis, Ratio est: quia
lumen naturæ dicitur bonum communis
præferendum esse bono privato: & bonum
altioris ordinis bono ordinis inferioris: &
magnum incommodum parvo, vel nulli. Ac
quid si ex dilatione restitutionis Creditor æ-
quale damnum patiatur? R. Tunc potiore
conditionem esse Creditoris innocentis, quam
debitoris nocentis.

CONFERENCEIA. XXXXIV.

Quidam debitis gravatus, ut se ineptum
reddat ad restitutionem, ingreditur Re-
ligionem: an rectè? R. Cum communiori
& veriori sententia, gravatum ære alieno non
posse ingredi Religionem, si probabiliter pu-
564

ret, se, manendo in saeculo, posse satisfacere
 Creditoribus, non vero in Religione; siue
 deinde sit debitor ex delicto, siue ex contractu.
 Ratio est: quia Religionem ingredi est de
 consilio, restituere autem alienum est de prae-
 cepto naturali, divinoque, ergo stante hoc
 utroque jure, ejusque obligatione, ingressus
 Religionis est illicitus ac in iuriosus. Creditori-
 bus: quia per eum debitor se reddit impo-
 tentem ad solvendum. Ceterum eius pro-
 fessio est valida, tamen Superior hoc sciens vi-
 detur se obligare ad permittendum tali subdito
 labores eos, quibus debita sua persolvere val-
 leat.

Quomodo.

De Debitore ex Contractu &
 re accepta.

CONFIDENTIA. XXXV.

465. **T**U locasti mihi equum: commodasti ve-
 stem: deposuisti pecuniam: Ego tibi
 haec omnia remisi per fidelem meum famulum
 qui in via omnibus spoliatus rediit. Teneor
 ad novam restitutionem.

R. Negative cum Comm. DD. & Molin.
 Disp. 276. n. 12. Ratio est: Quia res domino
 suo perit: sed tu eras omnium istorum domi-
 nus, utpote debiti realis siue rei determinatae
 in individuo: igitur tibi perierunt, ut ego
 non

non amplius teneat ad restitutionem; Teneret autem, si debitum fuisset personale & indeterminatum (V. g. centum floren à te mihi mutuo dari) quia tunc fuisset ego dominus illius, & per consequens mihi periissent, non tibi. A vero si tu mihi famulum tuum misisses ad aufeendum debitum, & ille cum eo aufugisset, illud tibi periisset, & ego liber manerem; quia famulus à domino destinatus facit quasi unam personam cum domino, ideoque tradere rem tali famulo idem est, ac eam domino tradere, saltem tunc, quando ea non est debita ex delicto, de quo postea.

CONFERENCE. XXXXXVI.

De Debitore ex Voto.

Vovisti vel jurasti Deo Calicem aureum, aut certam pecuniam dare B. V. Enfidensi, misisti per virum fidelem putatum, sed ipse sibi retinuit: obligarisne alium mittere ad solvendum votum.

466.

R. Cam Diana p. 10. tr. 16. resol. 97. Tambur. & alius: minime. Ratio est: quia in re morali satis ex Dei benignitate, à te votum vel iuramentum censendum est adimpletum, dum bona fide traderes calicem vel pecuniam tali homini.

CON.

CONFERENTIA. XXXXVIII.

De Debitore ex delicto.

467. **Q**uando nuncius, per quem mittitur res restituenda ex delicto, designatur à creditore, & res casu, vel malitia nuncii, creditore non traditur, an debitor teneatur de bl garum ad restitutionem. Certum est, eum adhuc obligari, si ipsemet tale nuncium elegerit, qui tunc delictum est causa, cur creditori res restituatur.

468. *℞. Primo Probabile est in foro Conscientie debitorē malæ fidei, qui misit debitum per nuncium, alioquin bonæ fidei, v.g. Confessarium, propter periculum infamiæ evitandum, si per infortunium latoris perierit, non obligari ad novam restitutionem; Ita Petrus Novar. cum alijs viris doctissimis ac religiosissimis. Ratio est: quia non est credendum, quod dominus rei non habuerit ratum dictum restituendi modum per Confessarium, maxime si debitor non potuerit id per se ipsum præstare sine jactura suæ famæ: & quia insuper fecit, quantum potuit: ergo in foro conscientie ad nil amplius obligari videtur. Ideoque pro foro externo, & fortè probabilius etiam pro foro conscientie sit.*

℞io

Res. 2. secunda : Probabilius est, debitorem ex delicto, etsi per Parochum aut Confessarium miserit debitum Creditori, si quomodocunque pereat [similitamen casu non peritura apud dominum] non deobligari ab ulteriori restitutione. Est Patricio nostro verissima: pro qua refert Navar. utrumque, Tolet. Molin. Laym. &c. Ratio fundamentalis est: quia debitor ex delicto hoc ipso, quia injustè accepit ac detinuit rem alterius, est verà, & voluntaria causa damni alterius [sive deinde res sua, sive alterius culpa pereat] ita ut Dominus semper dicere possit, nisi delictum tuum præcessisset, res mea non periisset: ergo quocunque modo pereat, debitori ex delicto perit, consequenter hic nunquam liberatur à restitutione, licet eam tradiderit Confessario, & fecerit quantum in se est, & quantum potuit: hoc enim ipsum tantum juvat, ut evitet novum peccatum non retinendi rem alienam, non item; ut cum liberet ab obligatione orta ex primo delicto restituendi denuo: quia ex primo delicto semper obligatur ad servandum dominum indemnem cum effectu.

469

CONFERENCE. XXXVIII.

De Ordine inter Damnificant

Si plures concurrant ad idem damnum collatum, utpote Mandans, Consulens, Con-

470

V

sen

sentiens, Exequens, &c. Quis eorum tenetur ante alios facere restitutionem.

R. *Prime*: Quando inter Personas damnificantes est aliqua; penes quam extrat res ablatæ, vel quæ facta est ex ea ditior, illa ante omnes alias obligatur ad restitutionem, saltem, quoad illam partem, in qua facta est locupletior. Ita *Communis*. Ratio est: quia res aliena, vel effectus, quo quis ditior factus est ex ea, nullo iusto titulo servari potest: ergo in omni casu restitui debet, consequenter habens eam ante omnes alios obligatur ad restitutionem.

R. *Secundo*: Quando inter causas cooperantes est aliqua Mandans, illa tenetur præ cæteris ad restitutionem. Ita cum D. Thoma q. 62. 471. à 7. Sylv. medin. & alii. Quia l. 37. ff. ad legem equiliam. Definuitur, quod liber homo, si iussu alterius injuriam dederit, actio erit eum eo, qui iussit, si ius habuit imperandi: quod si non habuit, cum eo erit agendum, qui fecit, id est, cum Executore. Et ratio est: quia causa præcipiens saltem moraliter est causa principalis, quæ per personam sibi subditam tanquam instrumentum operatur: Ergo principaliter danno causam dat, atque adeo principaliter obligatur ad ejus reparationem. Unde

R. *Tertio*: Mandantem sequitur proximè Executor: Patet ex Lege cit. ff. ad legem aquiliam ibi, Cum eo erit actio, qui fecit. Et Ratio est: quia

quia Executor immediate attingit damnum :
Ergo post mandantem est causa principalis.
Sed ad quid , & quo ordine obligantur cæteri ,
Consulens , Consentiens &c.

R. Quarto : Cæteri Concurrentes , in de-
fectum causæ principalis , omnes reque primo 473.
obligantur ad restitutionem. Ratio est : quia
nullus concurrit ut instrumentum alterius ,
quilibet per se suo ordine , unus scilicet Execa-
torem instruendo , alter utilitatem ostendendo
tertius laudem promittendo : Igitur nullus præ
alio obligatur , adeoque omnes æqualiter.

CONFERENCE XXXIX.

DEBITOR quidam habet multa debita , inter
quæ sunt aliqua realia , alia personalia ,
quorum aliqua sunt certa , alia incerta [id est]
aliquorum Creditores sciuntur , aliorum vero
non : Item alia ex contractu oneroso , alia ex 474.
gratioso : alia cum hypotheca , alia sine hypo-
theca : quæ ergo præ alijs solvenda ?

R. Primo : Quando inter bona debitoris a-
liqua reperiuntur , quæ in se & substantia sua
extant , eorumque dominium est penes Cre-
ditorem , non vero debitorem illa debent om-
nium primo solvi ei , cuius sunt : Brevis :
Debitum reale est ante omnia alia solvendum.
Ita *Molin. D. 56. n. 29. Cajet. Medin. & alj.*
Ratio est : quia dominium talis debiti se-
per mansit penes creditorem : ergo non potest
absque ejus injuria alijs credi, quibus tradi ad

satisfaciendum ipsis exinde. Nec obstat, quod is ignorerur: quia dominus ignotus non est peioris conditionis, quam notus: quod si autem esset notus, res illi ante omnes restituenda esset: Ergo eodem modo ipsi primo restituenda est, quando est ignotus, saltem in pauperibus. *Confirm.* Creditor realis habet jus, & in rem ipsam debitam, & in ipsum debitorem, personalis autem Creditor solummodo in personam debitoris: Igitur ille huic præferendus est.

R. secundo: Quando debitor habet multa debita personalia, quorum aliqua sunt certa, 475. alia incerta (id est) aliquorum Creditores sciuntur, aliorum vero non, si non potest omnibus satisfacere, bene autem aliquibus, debita certa sunt prius solvenda, quam incerta. Est *Communis contra Molin. D. 64. 760. n. 2.* Ratio est: Quia bona seu debita incerta sunt restituenda pauperibus: sed certum est, pauperes non habere tantum juris in bona debitoris, quantum habent veri ac certi Creditores: ergo hi sunt illis præferendi.

R. Tertio: Debita ex contractu oneroso debent prius solvi, quam debita ex contractu gratuito. Est etiam *Com. cum Molin. cit.* Et ratio est: quia major ratio iustitiæ reperitur in contractu oneroso, quam gratuito, consequenter major etiam obligatio solvendi. 476.

R. Quarto: Debitum ex delicto non est necessario prius solvendum, quam debitum ex

con-

contractu absque hypotheca. Ita cum Molin. Lessius, Borac. & alij. Ratio est: quia nulla potest ostendi ratio, quare debitum ex contractu licito debeat post boni debito ex delicto, nisi quod hoc sit contractum cum majori injuria domini quam illud: hæc autem ratio nulla est, siquidem in restitutione non est spectandus modus injuriæ, sed inæqualiter in rebus acceptis; ne scilicet alienum retineatur invito domino: Igitur &c.

Dixi, *absque hypotheca*: Quando enim debitum est alteri per hypothecam obligatum, tunc is ratione hypothecæ habet aliquod jus reale in bonis debitoris, quale jus alter non habet, qui tantum est Creditor personalis non habens illam rem debitoris sibi immediata obligatam, sed solum personam debitricem, ideoque ille præferendus est juxta *L. Eos, Cod. qui potiores in pignore.*

R. s. In debitis pure personalibus nulla habenda est ratio vel ordo Prioris & posterioris. Ita Molin. D. 536. n. 41.

Ratio est: Quia Creditores merè personales habent æquale jus in personam debitoris: nec ex eo, quod unus sit alio tempore posterior, culpandus est: Igitur omnibus æqualiter facienda est restitutio ad ratam quantitatæ debiti, si bona non sufficiant ad satisfaciendum omnibus.

Dices: Regula juris est: Quia prior tempore

potior iure: ergo prior Creditor præferendus est tempore posteriori.

¶. Hinc Regulam solummodo valere in Creditoribus realibus, & habentibus hypothecam in eandem rem, non vero in Creditoribus purè personalibus. Sed

Replicabis: Hæc regula etiam valet in sponsalibus. Nam sponsalia priora præferuntur posterioribus: ergo non tantum de Creditoribus realibus intelligenda est. ¶. *Neg. Consequ.* Tum quia in sponsalibus est debitum reale (ubi enim persona promissa pro re accipitur) tum etiam, quia quando eadem indivisibilis res pluribus promittitur, sine dubio ille potius jus habet, cui prius promittitur, ut fit in sponsalibus hoc autem non fit in debitis personalibus: Igitur, &c.

CONFIDENTIA. L.

De Differenda Restitutione.

477. Circa hunc Titulum ponit *Scotus 4. disp. 15. q. 2. a. 4.* Regulam universalem. Quotiescunque Dominus, seu creditor rationabiliter contentus esse debet, quod restitutio differatur, vel omittatur, poterit differri, vel omit-
ti, licet ille re ipsa invitatus sit. Quæritur ergo, an ea universaliter vera sit.

RESOLUTIO prima: Restitutio licite differtur. I. Quando debitor inculpabiliter ignorat, rem esse alienam aut obnoxiam restitutioni, usquedum incipiat dubitare. Patet ex ter-
mi.

minis. II. Quando debitor non habet, unde solvat, quia impossibile nulla est obligatio. III. Quando debitor non potest restituere, nisi cum animæ, corporis, famæ, libertatis, status iuste acquisiti, aut bonorum temporalium majori iactura, vel damno graviori, quam sit commodum ex restitutione domino proventurum. Ratio est: quia in his omnibus creditor sanæ mentis non potest esse rationabiliter invitus differri sibi restitutionem: siquidem ratio naturalis dicitur, bona inferioris ordinis, aut certe minora, cedere debere bonis ordinis altioris & longè maioribus. IV. Denique quando restitutio statim facienda cederet in idamnum creditoris, tertij, Reipubl. ob eandem rationem. Unde pro particulari sit.

RESOLUTIO secunda: quando debitor solutis debitis lapsurus est in desperationem, aut sustentationem mediis illicitis quæsiurus, uxor & filia præ inopia se prostituaturæ, filij larrones futuri &c. potest licitissime differe restitutionem. Item, si homo nobilis, dimisso omni famulatio, divendita omni supellestili ac domo, deberet alijs servire, artem mechanicam exercere, mendicare &c.

478.

RESOLUTIO tertia: Secus dicendum, quando debitor statum suum inique comparavit, v.g. mercator nobilem, per fraudes, dolos, usuras, furta, rapinas, &c. Talis enim non manet de obligatus à restitutione maturanda, etiam cum

479.

jaetura talis status injuste de alieno acquisiti
cum hoc non sit cadere statu suo, sed potius
ad priorem sibi debitum statum redire, etiam
usque ad mendicitatem, si prius talis fuerit,
salva solummodo extrema necessitate, nisi
creditor in eandem incideret per non restituti-
onem, quia tunc videtur Innocens præponen-
dus iniquo possessori, si tamen ita est ob aucto-
ritatem plurium DDum in contrariam.

CONFIDENTIA. LI.

Certum est, omnes causas, ob quas licite
potest differri restitutio, etiam probare,
eam posse omnino omitti, si durant perpetuo.
An autem præter illas alias aliquæ dentur, quæ
480. liberant debitorem ab omni restitutione, hic
resolvendum est.

RESOLUTIO : Tales causæ sunt. I. Rei
debitæ in specie sine omni culpa debitoris, in-
teritus. II. Remissio Creditoris. III. Com-
pensatio facta. IV. Præscriptio legitima &
iusta Judicis sententia. V. Cessio bonorum.
Ita Com. DD. & patet ex Regula Scoti, ubi sup.
quia ejusmodi causis subsistentibus creditor
non potest esse rationabiliter invitatus, si omi-
tatur restitutio.

481. Porro I. Causa valet solummodo in debito-
re bonæ fidei : & malæ fidei tunc tantum,
quando res casu apud ipsum sperit, similiter
certo peritura apud dominum, de quo sup.

II. Causa

II. Causa etiam non valet, quando remittens vel condonans non habet liberam administrationem bonorum, ut filiusfamilias, pupillus, Religiosus, &c. Item quando Lex obstat: ut si Judex delegatus aliquid accipiat à partibus contra præscriptum *Cap. Statutum. de re scriptis in 6.* & si Episcopus visitans Ecclesias præter necessarium victum aliquid acceperit, *C. 5. & 6. de censibus & actionibus in 6.*

III. Causa requirit, ut remissio fiat libere, & sine vi vel fraude, est enim species donationis, quæ debet esse libera; alias non tollit obligationem restitutionis.

IV. Præscriptio legitima, bona fide rem certo tempore possessam, publica auctoritate transfert in possessorem.

V. Causa, cessio bonorum non excusat in conscientia Debitorem, nisi is fiat vere impotens: viderint ergo debitores illi, qui, antequam cedant rebus, pretiosiora abscondunt; ex quibus proinde obligantur satisfacere Creditoribus in foro conscientiae, in quantum possunt, servatis solummodo ad vitam necessariis.

De scandalo alteri dato.

CONFIDENTIA. LII.

Qui scandalizat vel inducit alium ad peccatum grave, quod alias non erat commissurus

482

V 5

rus

rus, tenetur sine dubio ad aliquam restitutionem; utique ad procurandam ejus emendationem: an autem ad id ex iustitia teneatur, aut ex sola charitate, hic resolvendum est breviter: Itaque fit

RESOLUTIO prima: Qui induxit alium ad peccatum consilio, suasionem, precibus vel denarijs, tenetur ex charitate procurare, ut à peccato resipiscat. Ita omnes: & patet, quia si unicuique mandavit Deus de proximo suo *Eccli 17.* quāto magis illi qui proximum ad peccatum induxit?

RESOLUTIO secunda: Inducens alium ad vitia, & corruptionem virtutum absque vi, fraude vel metu, non videtur obligari ex iustitia ad restitutionem. Ita *Sotus in 4. de iust. q. 6. a. 3. & RR. communiter.* Ratio desumitur ex cōmuni illa regula juris in 6. *Scienti & volenti non fit iniuria:* sed qui inducit ad peccatum donis vel precibus, est sciens & volens absque ulla necessitate: igitur illi nulla fit iniuria, ac consequenter exinde non oritur obligatio restitutionis ex iustitia.

Dixi, absque vi, fraude, vel metu, quia talis sine dubio infert alteri injuriam damnosam, utpote invito, atque adeo tenetur ex iustitia tollere causam datam, vim, dolum, metum, &c. ne ulterius peccet, & procurare seducti emendationem.

CON.

CONFIDENTIA. LIII.

Quia Apostolus, ad Theff. 5. dicit: *Ab omni specie mali abstinete vos*: quæritur, an teneatur quis vitare actionem ex se non malam, quæ tamen speciem mali præsefert, ex quaque prævidet, vel prævidere debet alios scandalizandos: v.g. sacerdos alit sæminam populo suspectam bona quidem intentione, advertit tamen populum inde scandalizari, an teneatur eam dimittere.

&. Affirmative: quia idem Apostolus, ad Cor. 8. de eo qui in loco, ubi carnes idolis immolatæ comedebantur, [utique res per se non mala] recumbebat, severe monet dicens: Videre, ne forte hæc licentia vestra offendiculum fiat infirmis. Si enim quis viderit eum, qui habet scientiam, in idolo recumbentem, nonne conscientia ejus, cum sit infirma, ædificabitur ad manducandum idolothita, & peribit infirmus in suo scientia frater propter quem Christus mortuus est? atqui eadem est ratio de Sacerdote alente sæminam populo suspectam: igitur &c.

CONFIDENTIA LIV.

Novi Confessarium me absolutorum in statu peccati mortalis, si ipsi confiteor: 486.
novit puella se à quopiam juvene concupiscendam, si foras prodeat: an possum tali confessario nihilominus confiteri, & an puella liceat foras prodire. &. ambo tenemur ex lege chari.

charitatis impedire malum spirituale proximo
 cum facile possumus, & nulla ratio necessitatis
 vel utilitatis propriæ nos urget, me quidem
 confitendum dicto Confessario, dum alium
 habeam: puellam autem ad exeundum
 mera curiositate. Ratio est: quia licet tunc
 esset scandalum acceptum, & non datum
 tamen cum possit commodè hoc ipsum vitare
 absque ullo nostro præjudicio, ex charitate
 utrique vitandum est. Secus esset, si me cogere
 necessitas ad confitendum, nec haberem alium
 Confessarium, aut puella haberet, quod foris
 ageret, tunc enim scandalum seu peccatum
 proximi sequeretur ex mea ipsius malitia,
 adeoque nobis non imputandum, utpote ha-
 bentibus justam causam confitendi, vel exeun-
 di.

CONFERENTIA. LV.

486. **P**arochus die festo [casu vel culpa] non je-
 junus si non celebre, graviter populum
 scandalizabit: an possit celebrare? &c. Posse.
 Ratio est: quia major est obligatio præcepti
 naturalis charitatis de cavendo scandalo
 quam præcepti positivi Ecclesiastici
 de celebrando Sacro jejunio.

CONFERENTIA. LVI.

487. **S**tudiosus proposuit ingredi Religionem
 prævidet autem exinde parentes, scandalum

proximos, utpote pejeraturos, blasphematuros &c. An teneatur omittere suum propositum: &c. Non teneri omittere, sed aliquandulum differre, donec scilicet parentes debite informantur. Ratio est: quia ex una parte gravis esset iactura boni spiritualis Studiosi: & ignorantia parentum corrigi potest per informationem: quae facta si nihilominus scandalum duret, illud erit pharisaicum non curandum: de quo Matth. 5. *Sinite illos, & cecisunt, & duces caecorum.*

CONFERENTIA. LVII.

Puella imprægnata præ intolerantia pudoris, infamiae, aut poenarum horrore, certo est seipsam occisura, una cum foetu animato: an licite possit ei suadere abortus procurationem, et evitet suicidium? &c. *Patrit. Tr. 5. inquitum præceptum, cap. 1. sect. 3. num. 57. cum. Castropalao & Tambur Affirmative.* Ratio: quia tunc esset Consilium conditionatum, si omnino utriusque vitam velit perdere, perdat unius tantum, ex duobus malis minus permittendo, quod utique rationabiliter consulitur. Nam sic puella non allicitur ad malum, nec ad minus malum, sed ipsi solum ostenditur alterum esse minus malum, quod si ipsa postea illud eligat, illi imputabitur.

484.

CONFERENTIA. LVIII.

Dominus vel pater familias habet suspensum de furto servum vel filium, an possit

can.

tantum dissimulare ac permittere denuo furari, sed etiam indifferentem ansam præbere. v.g. pecuniam exponendo, clavem in arca relinquando &c. Ut in furto deprehensus efficacius emender, seseque indemnem seruet? Responder iterum qui sup. nu. 65. cum. Laym. Diana & Tambur. id licite fieri. Ratio: Quia hoc modo non concurritur formaliter ad peccatum, sed solum occasionem vel materiam relinquando, peccatum permittitur, ut efficacius deinceps impediatur.

Nec hoc est facere malum, ut eveniat bonum, quod utique illicitum est; sed solum non est permittere malum, ut eveniat bonum, quod malum non est.

CONFERENCE. LIX.

490. **C**ustos gabellarum, sylvarum &c. abscondit se, ut viator sine gabella soluta transiens deprehendatur, ac bona ipsius confiscentur: An licite? Resp: Custodem eo ipso, quod intendat damnum grave proximi, quod absque peccato non incurritur, concurrere etiam ad ipsum peccatum: intendit enim pœnam, quæ non est debita, nisi post commissum peccatum, ideoque agit illicite. Si autem non habeat aliam intentionem, quam ut gabellæ non defraudentur, sylva suæ curæ concredita melius custodiatur &c. Valer Ratio data pro præcedenti Conferentia.

CON-

CONFERENTIA LX.

Necessitate premeris ad mutuo postulanda pecuniam, quam scis tibi minimè concedendam sine lucro usurario: quæris an eam licitè petere valeas? &. licitè: 491.

Ratio tu non petis pecuniam qua usuraria, sed quam tibi usura dandam novisti, adeoque non intendis usuræ injustitiam, sed tantum propriam utilitatem, permessa solummodo malicia usurarii, à qua ipse posset & deberet se liberare.

Sed quid si peteres illam pecuniam expresse cum usura? v.g. dicendo: Da mihi talem summam pecuniæ mutuatam, nam solvam tibi eam cum usura, quam ipetieris. Responder

P. Patrit ex. *Sanchez Lib. 3. Moral. cap. 8. num. 30.* Et hoc probabilissimè tibi licere: Est enim sensus tuæ petitionis conditionatus in hunc modum; Da mihi mutuum, & quia non vis gratis, solvam tibi lucrum usurarium; ideoque idem cum sensu prioris responsionis;

CONFERENTIA LXI.

Est tibi, vel bruto tuo illatum maleficium; an licitè possis petere à mago vel saga ejus solutionem? Resp. Si scias eam velleam solvere posse absque novo maleficio, etsi credas non 492.

non

non soluturum absque diabolico contractu ex propria malitia, licite. Ratio est, quia quod petis, bonum est, & ab altero bene fieri potest, ut supponitur: Quod ergo male fiat, non tuæ petitioni, sed alterius malitiæ imputandum est. *Ira Comm. DD. cum. Sanch. Lib. 7. de matrim. Disp. 95. num. 11.*

CONFERENCE. LXII.

493. **I**ndiges beneficio in re magni momenti Magnate vel Judice impetrando, nec potest melius illud impetrare, quam per amasiam vel concubinam ejus quam times lapsuram, an licite possis ejus intercessione uti? Resp. licite. Ratio: quia petitio tua ex se bona & de re bona est: & illa potest absque peccato ei satis facere: Igitur si non satisfaciat, nisi cum peccato, sibi imputet.

CONFERENCE. LXIII.

494. **V**enit hospes ad cauponem, ac postulat tantum vini sibi apponi, quo possit inebriari, & nisi dederit, aliunde afferri curaturus: quæritur, an caupo id licite faciat? Resp. Si ex negatione vini caupo pateretur diminutionem diverrentium, aut notabilem cessationem lucri &c. Esse sufficientem causam subministrandi hospiti vinum, quo se inebriet: Ratio est quia stante concursu cauponis (cujus justam causam habet) peccatum adhuc peccatum non

non fieri, & tecluso ejus concursu, peccatum nihilominus fier: Ergo is non concurrit ad peccatum, nisi materialiter, ad quod faciendum habet rationabilem causam, quæ ratio etiam valet pro seq. Confer. quæ est

CONFERENCE. LXIV.

Mercatores Norimbergenses divertunt, finitis nundinis Salisburgensibus, inhospitio Catholico in via, petunt die Veneris carnes, negante hospite facile aliunde comparari: An is licite ipsis eas administrare possit? 493.
Resp. ut sup. licite: Ratio est eadem propter lacrum cessans, & notabile cauponis detrimentum: & quia non concurrit ad formale, sed tantum materiale peccatum, absque ejus concursu nihilominus committendum. 496.

CONFERENCE. LXV.

Contingit non raro, quod Religiosi ex malo animo Novitio negent votum ad Professionem absque justa causa: an peccent contra justitiam, & teneantur ad restitutionem.

Resp. Eos peccare contra justitiam commutativam, ac consequenter teneri ad omnem possibilem restitutionem. Ita Patrit. noster

sup. num. 244. Ratio est: quia in receptione Novitiorum fit mutuus contractus onerosus: Religio enim ad se venientibus offert sustentationem, probationem, examen, & judicium legitimum juxta probationis experientiam; & contra ingrediens suos & sua relinquit,

X

onus

omnis probationis subit, exspectat examen & iudicium legitimum juxta experientiam probationis: Ergo si Novitius ex parte sua subiit hæc omnia, Religio tenetur ex iustitia etiam facere quod suum est, utpote Novitium examinare, legitimè ac iuste judicare, ei non denegando suffragium ad Professionem sine causa.

CONFERENCE. LXVI.

497. **L**egitur de quibusdam Martyribus, qui ipsos directe occiderunt: Ut scemina illæ, quæ cum ad tyrannum essent perducendæ, se se in flumen præcipitarunt, ne pudicitiam amitterent: De quibus *Euseb., lib. 1. cap. 12.* Eodem modo S. Apollonia se ipsam in rogam iniecit: Samson *iud. 16.* se ipsum ruina domus contrivit: Eleazarus *1. Machab. 6.* occidendo Elephantem se ipsum mole ejus occidit. Non abs te ergo quæritur, an liceat aliquando se ipsum occidere.

Resp. Absque divina auctoritate nulli licitum est unquam se ipsum directe occidere, *lra Comm. DD.* Ratio est, eaque fundamentalis, quia destruens rem domini sui absque facultate, facit domino injuriam, & peccat: Sed homo se ipsum directe occidens, destruit rem, id est vitam quæ est solius Dei, ipse autem solus immo custos: ergo destruendo suam vitam

498. directe absque facultate Dei, facit Deo injuriam & peccat. Unde

Ad exempla proposita in Conferentia dicendum

dum, quod mortes illæ causaræ fuerint vel ex instinctu Spiritus sancti (ut expresse testatur Ecclesia de S. Apollonia, & quibusdam alijs) vel ex ignorantia & bona fide [ut de virginibus sese præcipitantibus in aquam], vel cum spe evadendi cum vita, idque propter bonum commune Reip. [ut fecit Samson & Eleazarus] utique etiam ex interno Spiritus sancti motu.

CONFERENCE. LXVII.

Condemnatur quis legitimè à Judice ad mortem: Quæritur ergo, an possit à Judice Reo committi, ut se ipsum interimat, gloriose trahat, venenum bibat? Respondet Pont. 499.
noster disp. 52. 4. num. 18. Id probabiliter licere: si enim, inquit, licet se occidere jubente Deo, non apparet, quare idem non liceat Judice jubente, qui potest justè occidere. Neque tunc Reus se ipsum occideret propria auctoritate, sed aliena, de qua non loquitur Responsio ad Confer. præced. data. &c. Secundo cum communiori, id non licere: Quia judex divina ordinatione institutus est Minister justitiæ, non crudelitatis: Censetur autem nefanda crudelitas occisiō sui ipsius, quam proinde ab hominibus omnimodè averrere voluit Deus.

CONFERENCE. LXVIII.

Generalissimus Exercitus Imperatoris in Hungaria existit in proximo & certo periculo, ut capiatur à Turcis, gravissimis tormen- 500.
 tis

tis perimendus : Quæritur , an possit sine peccato mandare uni ex suis , ut ipsum globo trajiciat.

Resp. Non posse. Ratio est : quia cum non sit dominus vitæ suæ , non potest jus alteri dare ad suum. Confirm. ex facto Regi David 2. Reg. 1. qui Amalecitem morte punivit , propterea quod Saulem (etsi obnixè rogantem) interfecit.

CONFIDENTIA. LXIX.

501. **M**ilites navales cum Hæreticis vel Turcis prælio navali dimicantes , vident navim in potestatem hostium venturam , & ideo communi consensu ignem pulveri applicant , & se mari committunt , ne ipsi & navis in manus hostium deveniant : An rectè ? &. Rectissime. Ait enim Less. cap. 9. d. 6. quia hi non intendunt sui interitum , sed ne hostis navi cum publico damno potiarur , se mortis periculo expungunt , cum spe evadendi. Addit Less. cit. si quis potest desilire in mare , ut salvet amicum cur non ut evadat hostis crudelitatem , ut evaderet , inquit , non ut se occidat.

CONFIDENTIA. LXX.

502. **V**etulae se frequenter accusant in sede confessionali , quòd sibi mortem peroptarint propter miseras ac ærumnas , quas patiuntur. An debeant judicari graviter peccasse.

Resp. Non solum sanctum ac laudabile esse , mortem sibi optare ob majus bonum spirituale

male consequendum : malum culpæ vel pœnæ æternæ evitandum : Unde illud Apôstoli : *Cupio dissolvi, & esse cum Christo*, verum etiam per se licitum esse mortem sibi optare ad evitandum malum pœnæ temporalis, morborum infamiæ, captivitatis, &c. Per se inquam, seclusa scilicet impatientia, rancore, murmure &c. ratio est: Quia talis optat mortem, non ut malum, sed ut bonum sibi, neque ut male, sed ut debito modo, nim. Deo disponente, & natura agente eveniat.

CONFIDENTIA. LXXI.

503.

Infirmus gravi & periculoso morbo laborans, noxia ac verita sumit, mortemque sibi causas aut saltem notabiliter accelerat: An graviter peccet? R. affirmativè. Ratio est, quia quodcumque aliquod opus directè facere prohibitum est, etiam per se illicitum erit, illud indirectè facere, videlicet aliquid agendo vel omittendo voluntariè, unde illud sequatur, nisi iusta causa ita agendi vel omittendi excuset: atqui seipsum directè occidere semper illicitum est; ergo per se, & nisi iusta causa excuset, etiam illicitum erit se ipsum occidere indirectè, nim. aliquid agendo vel omittendo, unde mors sua securura sit.

CONFIDENTIA. LXXII.

Histrion in publico foro, venenum sumit, à vipera se morderi sinit, graviter se vulnerat, vel adurir, ad experiendam virtutem suam 504.

X 3

the-

theriacæ venalis, quod mox adhibet : an se non exponat periculo propriæ occisionis? *Ex Diana p. 5. tr. 4. resol. 38.* Talem se non exponere periculo, si habeat experientiam ex bruto taliter curato, & mox adhibeat suam theriacam.

CONFÉRENTIA. LXXIII.

505. **A** Groans periculose non vult adhibere remedia ordinata à Medico, cum commodè possit, iisque neglectis mortem permittit, an peccet? *R.* Si illa remedia sint ordinaria & commodè parabilia, peccare. Ratio est: quia ægrotus est custos suæ vitæ & non dominus: Ergo tenetur eam conservare medijs ordinarijs quousque potest: non item medijs extraordinarijs, insolitis, multum difficilibus, nimio cruciata, abscissionis brachij aut tibiæ, vel etiam sumptuum ultra statum suum. *Ita Less. l. 2. cap. 9. dub. 13, num. 96. Laym. & Com.*

Ratio est: quia præceptum servandi vitam est affirmativum: ideoque non pro semper obligat, & omni modo etiam perdifficili: Cum nemo teneatur admittere curationem, à qua non minus abhorret, quam ab ipso morbo.

CONFÉRENTIA. LXXIV.

506. **R** Eo, post sententiam latam ad mortem, patet via fugæ: An teneatur eam amplecti ad servandam suam vitam? *R.* Cum Less. cit. dub. 6. Navar. Laym. & alijs: Licite quidem fugere posse, ac non teneri, sed posse se confortare.

mare Judicis sententiæ, utique justæ: quini-
mo talis mortem meritis, ulro se Judici offer-
re potest absque peccato, ut circa ipsum justitia exerceatur.

Ratio est: quia hoc non est se ipsum occi-
dere, sed ex justa causa permittere, ut ab alijs
occidatur, quibus licet.

De homicidio Proximi.

CONFERENTIA. LXXV.

Tyrannus injuste persequitur Innocentem
[ut olim Constantius Athanasium] & mi-
natur urbi excidium, nisi illum interimat,
& caput ejus Tyranno mittat: quæritur, an
tunc pro tuenda urbe liceat Innocentem capite
truncare.

RESOLUTIO prima: Respubl. non po-
test civem Innocentem directe occidere, ita
Communissima Theol. Ratio est: Quia hoc est
intrinsece malum; adeoque nulla causa ne-
cessitatis excusari potest. Deinde non oportet
de re non sua disponere, eam destruendo abs-
que concessione domini, cujus est: Solus au-
tem Deus est Dominus vitæ innocentis: Ergo
Respubl., non potest illum destruere directe
occidendo.

RESOLUTIO Secunda: Potest aurem
Respubl. talem innocentem mittere ad Tyran-
num, non intendendo quidem ejus occisionem
directe, sed tantum suam liberationem. Ita
ex

ex Com. Lessius Laym. & alii. Ratio est : quia tunc non cooperatur directè ad ejus mortem , sed solum indirectè permittendo urgente gravissima necessitate : Nec actio illa traditionis ex se mala est , sed indifferens , esto eâ Tyrannus abuturus prævideatur.

CONFIDENTIA. LXXVI.

509. **M**ulier prægnans infirmatur ad mortem, an liceat ei præbere pharmacum , quod foetus intereat ? *R.* Primo, post animationem foetus nunquam licitum esse præbere aut sumere pharmaca , ea intentione , ut sequatur abortus? quia hoc est directè occidere innocentem, tam quoad corpus, quam quoad animam. *R.* Secundo , si certo constet foetum nondum esse animatum , & matrem nisi medicinam accipiat, infallibiliter morituram , licitum esse medicamentum sumere directè tendens ad curationem morbi, etsi timeatur abortus futurus. Ita communiter DD. Et Ratio est evidens : Quia mater habet jus adhibendi remedia necessaria, per se ordinata ad conservationem vitæ, quod non amisit per conceptionem proliæ, ante animationem ejusdem, quia nullum ibi est periculum vitæ spiritualis , & nulla insuper spes vitæ proliæ temporalis, igitur &c. quæ ratio etiam valet pro expellendo directè foetum nondum animato [indirectè etiam animato] quando

quando est spes salutis maternæ, nulla vero animationis vel parturitionis prolis: melius enim tunc est vitam matris servare, quam utramque negligere.

CONFERENTIA. LXXVII.

Dum Judex cœnaret cum Innocentio, cō-
tingit in civitate homicidium, propter quod
Innocentius, sero domum rediens a Vigiliis
comprehenditur. Judici sistitur, legitimis te-
stibus reus homicidii convincitur; Quæritur
itaque, an Judex possit ac debeat Innocentium
condemnare, quem scientia privata novit esse
innocentem, & legitima testium depositione
Reum? Casus sane difficilis resolutionis, cir-
ca quem proinde

510

Certum est, Judicem debere omnem dili-
gentiam possibilem, ac industriam extremam
adhibere, ut falsitas detegatur, & innocens
liberetur: Quod si autem his omnibus adhi-
bitis Princeps adhuc urgeat, ut fiat justitia se-
cundum allegata & probata; an tunc non
præster, ut Judex suo potius officio resignet,
quàm ut contra conscientiam & veritatem sibi
cognitam condemnet Innocentem? Et si hoc
ipsum fecerit, Innocentem minimè liberabit,
& sibi ipsi damno non levi citra causam erit.
Cum ergo innocens Innocentius per alium Ju-
dicem, qui ipsum non scit esse innocentem,
infallibiliter condemnandus sit, non obstante
resignatione innocentis Judicis, sit pro favore
Judicis innocentis. X 5 RE

511.

RESOLUTIO : Judex potest condemnare, quem privatâ scientiâ novit esse innoxium, & legitima testium probatione reum. Ita D. Thom. 2. 2. q. 64. a. 6. ad tertium. *Alensis, Richard. Antonin. Major, Talent, Cajet, Bauner, Azor, Covarruv. & alij.*

Ratio prima mihi quasi infallibilis est; quando D. Thom. & Scotus noster in idem consentiunt, ita reverâ est, ut sentiunt, sed in proposita difficili quæstione in idem consentiunt, igitur, &c. Prior. M. de D. Th. jam constat : de Scoto probatur in 4. d. 15. q. 4. n. 5. ac Cavello ibid. n. 26. ubi dicunt : non peccare, qui in judicio negat crimen verum (sed privatum) in publico sibi impositum. Et dant rationem, quia scilicet potestas humana non potest punire, nisi quæ probari possunt. Hoc enim idem est dicere, ac, judex fori externi sequi debet sententiam publicam, igitur &c.

Ratio secunda : Judex fungitur publica autoritate, & ex ea judicat juxta l. Barbarius ff. de Offic. Prætor. Ergo oportet eum in controversiis definiendis scientiâ publicâ uti, & fidem adhibere iis, quæ sibi ut Judici, & ut personæ publicæ nota sunt, non autem illis, quæ ut privato ei manifesta sunt : non enim pertinet hæc scientia privata ad judicem ut talem, qui ex publicis documentis judicare debet.

Ve.

Verum ad hæc & alia jura, quæ citari solent pro resolutione, facile responderi potest, ea loqui de Judice regulariter se habente, cui nimirum non constat de delicto Rei, nisi per allegatas probationes: in casu autem proposito, ipsi constat innocentia innocentii aliunde, & ex propria experientia: itaque non potest nec debet se accommodare dictis juribus contra suam privatam scientiam. Atqui hinc:

Sequitur utramque sententiam admodum probabilem esse, tum ob authoritatem DDum, tum ob rationes prægnantes, quibus utraque nititur: tu proinde sequere, quam voles.

CONFIDENTIA LXXVIII.

Solet recens occisus emittere sanguinem per vulnus ad præsentiam hujus, & non aliorum: An hoc sit sufficiens signum ad capturam; Vel etiam ad torturam, *videt Less. L. 513. 2. C. 29. & com. negative.* Ratio est, Quia valde incertum est, unde is ad effectus proveniat: potest enim provenire casualiter, item ex fraude diabolica innocentem condemnandum: item coram consanguineis ex sympathia naturali, aut aliis de causis occultis.

CON-

514.

CONFIDENTIA. LXXIX.

Contingit non raro, Reum magnâ tormentorum vi coactum falsum sibi Crimen imponere, ob quod, nisi revocaverit, est supplicio afficiendus: an peccet, teneatur revocare? Resp. Primo: ad vitanda tormenta levia imponere sibi falsum crimen, ob quod mors illi inferenda est, est peccatum mortale. Ita Comm. Ratio est: quia quilibet tenetur conservare suam vitam, etiam cum aliquo incommodo & dolore, maximè quando mortem non est commensus. Resp. secundo: ad vitanda gravia tormenta, quibus meritis præoptari potest mors celerior, non est peccatum saltem mortale imponere sibi crimen falsum, etiamsi ex eo mors imminet. Ita Less. L. 2. cap. 7. d. 7. & comm. RR. Ratio est: Quia licet homo teneatur vitam suam tueri, non tamen cum admodum magno dolore ac cruciatu ne scilicet, alius sibi eam eripiat, sicut non tenetur permittere sibi tibiam abscindi cum tanto dolore: non enim tanto dolore digna est salus. Nec per hoc seipsum interficere censendus est, qui iusta de causa exponit se ab alio interficiendum. R. Tercio: talem non teneri postea crimen falsum revocare, nisi speret ex retractatione ante mortem facta, se posse mortem effugere absque nova tortura. Ita qui sup. & Ratio est: quia retractando nil omnino prodest, dum ei non credetur, nisi verum sit

lit rursus tormenta subire : igitur cum non retractando nemini faciat injuriam , ad retractandum non tenetur.

CONFERENTIA. LXXX.

Judex interrogat Reum juridicè , seu cum 515.
semiplena probatione accusatoris & unius testis : an reus tunc teneatur fateri veritatem , quando de ejus vita agitur , vel graviori pœna temporali ?

&. Probabile admodum esse, Reum in hoc casu non obligari , saltem sub peccato mortali, ad fatendum crimen occultum , quandiu est in spe evadendi. Ita Ponormit. in Cap. Cum super de confessis , Sylvester. V. Confessio delicti, & alij. Constat ex L. nimis grave, ff. de testibus. Ubi dicitur : nimis grave esse, imbecillitati humanæ, ut quis teneatur in judicio sanguinis, ad sui necem concurrere , & Judici contra se non plenè procedenti arma subministrare. Ratio fundamentalis est quia hujusmodi interrogatio est , contra naturalem inclinationem vitæ propriæ servandæ , & integritatis corporalis : Ergo non videtur consentanea naturæ humanæ. Unde Confessarius non debet cogere pœnitentem , ut veritatem fateatur , quandiu est spes evadendi.

CON

CONFIDENTIA. LXXXI.

516. **R**eus condemnatus est secundum allegata & probata : an teneatur obtemperare sententiae, an vero possit fugere vincula & carceres perfringere ; &c.

R. *Primo* : Quando Reus est iuste condemnatus, non potest se per vim defendere contra iudicem aut ministros. Ita D. Thom. Less. & Comm. Pater ex illo D. Pauli ad Rom. 16. Qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit, & ipse se sibi condemnationem acquirit. Quod vel maxime tunc valet, quando quis iuste condemnatus resistit potestati Iudicis.

517. *Resp. Secundo* : Reus carceri mancipatus potest ante & post sententiam latam licite fugere, si sententia fuerit mortis vel mutilationis. Ita cum G. Thom. Cavar. Less. &c.

Ratio est : quia Reus non conijcitur in carcerem, ut sponte ibi maneat, sed ut ibi detineatur, dum ejus causa agitur, ergo si non teneatur, potest fugam capessere.

518. *Resp. Tertio* : Reus condemnatus ad mortem potest licite vincula & carceres effringere ad evadendum. Est Comm. DD.

Ratio est : quia cui licitus est finis, eadem etiam licita sunt media necessaria ad illum ; ergo cui licita est fuga, licitum est etiam ad illam se expeditum reddere, eiusque impedimenta removere.

CON

CONFIDENTIA. LXXXII.

Nil frequentius inter Nobiles & Equestres
in Germania, quam ad vindicandam
quamlibet injuriam alterum ad duellum pro-
vocare: an liceat provocato, ad vitandam
timiditatis notam comparere in loco & tem-
pore assignato, Ratio dubitandi est: quia
nisi compareat, habetur ab aliis Nobilibus
infamis, nec in statu militiae & nobilitatis
amplius aestimatur, nec promovetur, &c, Sic
itaque

RESOLUTIO Prima: Non licet duel-
lum ab alio oblatum acceptare ad honorem
conservandum, aut timiditatis notam aver-
tendam. Ita *Comm. apud Laym. p. 3. cap. 3.*
patet ex sententijs novissimè damnatis ab
Alex. VII. 1665. inter quas secunda est:
Vir Equestris ad duellum provocatus potest illud
acceptare, ne timiditatis notam apud alios in-
currat. E ratio est evidens: quia id præ-
eisè liceret ob defensionem honoris, & vi-
tandam infamiam, atqui revera sicut nullum
est dedecus, nulla infamia sed merus &
solidus honor; ita nemo prudentum atque
proborum vitio vel infamiae vertere jure po-
test, quod quis legem Dei & Naturæ ob-
servet, & sui ipsius, vel proximi occi-
dendi periculum (absque justa necessitatis
causa) non adeat, cum possit hæc omnia
evitare dicendo v.g. *Ubicunque me aggressus*
fueris

fuers, ecce gladium meum, vel sic: Ego tua ista indictmente opus non habeo, ad me, meumque honorem tuendum, quocunque loco, et tempore paratus hoc gladio defendere, &c. Quod si deinde fiat aggressio, locus erit justae defensionis. Unde

520.

Ad rationem dubitandi Resp. quod si respuat provocatus duellum. v.g. miles in exercitu, vel Nobilis in aula Principis, debet cedere armis, officio, dignitate, aut exciderit Ducis vel Principis favore & gratia ob ignaviae suspicionem: adeo ut tunc sub titulo honoris ipsius vitae vel familiae conservatio periclitetur, omnino fatentur *Naras, Laym, & alii communiter*, licere tunc duellum acceptare, merae defensionis gratia provocantis sistere: quia tunc esset mera defensio contra injustum aggressorem, qui sua provocations de facto aggreditur honorem provocati, officium, dignitatem, adeoque conservationem vitae & familiae suae, ut illam ipsi violenter eripiat. Hæc ex *Patrit. nostro* 11, s. 10 s. præc. Decalogi c. 2. n. 204.

CONFIDENTIA, LXXXIII.

521.

Tyrannus nimium gravat subditos, non ad Reipubl. sed suum proprium commodum: An cuilibet privato liceat talem occidere.

R. Ty

&. Tyrannum secundum substantiam posse à quolibet ex Republ. licite occidi, nisi exinde majora mala timeantur. Ratio est, quia talis non est verus Dominus republ. ejusque dominium injuste occupat, adeoque est publicus hostis, in publicos autem hostes omnis homo miles est: Igitur &c. Deinde si licet private iniquum sui invasorem & occidere pro sui defensione, à fortiori licebit eidem interficere injustum invasorem totius republ. cujusmodi est Tyrannus secundum substantiam. Porro qui Tyrannus tantum est secundum modum, siue qui Dominus verus est ac Princeps, nihil tamen gravat ac opprimit subditos, talem occidere prohibet Conc. Constantiens. Sess. 15. Et ratio est, quia subdito non licet occidere Superiorem, donec tota communitas simul conveniat, & judicet excessus ejus esse tales, ob quos merito debeat deponi, & ut hostis patriæ declarari? ut tandem in ipsius personam liceat quidquam attentare: quia tunc desinit esse Princeps.

CONFIDENTIA. LXXXIV.

Pater injustè aggreditur filium, Clericus laicum, maritus uxorem, Dominus servum, Princeps subditum, Dux militem, Prelatus Monachum: Quæritur proinde, an hic liceat vim vi repellere, & aggredientem occidere.

&. Affirmativè, si adhibeatur moderamen inculpatæ tutelæ.

X

Ra-

Ratio est, quia ius naturale præponderat omnibus alijs iuribus, divinis scriptis & humanis: sive deinde id fiat in loco sacro aut profano, quolibet tempore, etiam contra furiosum, ebrium, vel amenrem.

Dictum est: si adhibeatur moderamen inculpatæ tutelæ, quod tunc servatur, quando ea cautio adhibetur, sine qua non potest injuria repelli, atque hinc qui maiorem vim adhibet, quam opus sit ad injuriam propulsandam, v.g. qui desistentem vel fugientem lædit vel occidit, quem percutiendo vincere potest, peccat quia non utitur jure iustæ defensionis ad injuriam propulsandam, sed ad vindictam sumendam.

CONFIDENTIA, LXXXV.

523.

Quidam vult viro nobili, aut militari officiali &c. alapam vel vulnus infligere, an liceat ad defendendum honorem militantis occidere, Resp. affirmative. Ratio est: Quia huiusmodi personæ honorem merito plus æstimant, quam magnam pecuniarum copiam: sed possunt occidere invalem, ne patiantur damnum in pecunia secundum com. DD. sententiam: ergo à fortiori possunt occidere, qui ipse intentat inferre ignominiam, dummodo servetur moderamen inculpatæ tutelæ.

524.

CONFIDENTIA, LXXXVI.

SI Occisor puniatur poena talionis, sive mor-

mortis, an teneatur ulterius ad sequentia damna temporalia resarcienda.

¶ Probabilius negativè. Ratio est: tum quod vita, quæ aufertur, omni alio damno longè pretiosior sit, tum quia obligatio, si qua est in occisore, est personalis: arque adeo persona è mediò sublata tollitur etiam ejus obligatio.

CONFERENCE. LXXXVII. 255

Occisus morti proximus remittit & condonat omne debitum ac satisfactionem pro damno sibi illato ab Occisore: an tunc is liber maneat ab omni obligatione restitutionis, quam urgere alias possent hæredes necessarij, ut filij, parentes & uxor.

¶ Cum Tanner hic q. 6. num. 116. Fabro & alijs. Homicidam non liberari ab omni obligatione restitutionis hæredibus. Ratio est, quia pater v. g. læsus non potest remittere damna filiorum vel uxoris, sicuti nequit remittere injuriam Reipubl. & legis violatæ, quin juste adhuc secundum leges puniatur. Deinde ipse pater tenebatur sustentare filios, aut parentes egentes, ita ut ab hoc jure seipsum liberare non potuerit: Ergo non potuit hoc jus occisori condonare.

De Homicidiis Casualibus.

CONFERENCE. LXXXVIII.

Murarius proijciens lapides ex domo, regulas ex tecto, occidit hominem prætereun-

rem, nil minus cogitans, quam committere homicidium. Quæritur ergo, an sit homicidæ reus, & teneatur ad restitutionem.

Resp. Siquidem Murarius periculum prævidit, vel suspicatus est, & moralem cautelam non adhibuit, ne mors alicujus sequeretur v. g. clamando, ut prætereuntes sibi caveant: Vel aliud signum ponendo, ex quo perambulantes cognoscant periculum sibi imminere, peccant peccato homicidij indirectè voluntarij cum onere restitutionis, ac contrahere irregularitatem; Ita omnes. Ratio est: Quia opus illud alioquin licitum, jam per accidens fit illicitum in materia homicidij, cujus periculum prævidit, & non præcavit.

527. Quod si autem moralem diligentiam adhibuerit ad præcavendam mortem, clamando, &c. & audiens nihilominus transit & lapide projecto enecatur, nec peccat, nec fit irregularis. Ratio iterum est: quia ubi nulla culpa nulla debet esse poena. Ex Com. Lessius lib. 2.

528. cap. 9. dub. 15. n. 103. Si denique nullatenus prævidit, aliquod periculum subesse, nec suspicatus est, & ideo nullam etiam diligentiam adhibuit, nullum etiam peccatum commisit, propter inculpabilem inadvertentiam, sed erit homicidium merè casuale.

529. CONFIDENTIA. LXXXIX.

Iudex Reum torquendo excedit modum torture, & præter intentionem directam occidit.

dendi, reum occidet: Ludimagister causa diti-
plinæ percutit puerum in capite, ut moriatur:
an & hi sunt rei homicidij, restitutionis, ac in-
currant irregularitatem?

¶ De utroque affirmativè: Quia prior
agit contra legem & quæstionis modum ff. de
quæst. reor. alter autem adhibet correctionem
immoderatam adeoque ambo committunt cul-
pam latam.

CONFERENCE XC.

Aliquis noctu explodit bombardam in viam
publicam, per quam homines solent tran- 530.
sire: alius incautè tractat sclopetum oneratum
& adductum scienter inter homines: an homi-
cidia inde secuta sint peccaminosa & obligantia
ad restitutionem.

¶ Affirmativè, si periculum, quod præca-
vere debebant, non satis præcaverunt. Ra-
tio est: quia tunc homicidium inde secutum
est indirectè voluntarium in omissione cautio-
nis adhibendæ, nisi inadvertentia excuset.

CONFERENCE XCI.

Fur equum furtivum noctu abducens Com- 531.
ni diligentia & cautela adhibita [conculcat
parvulum, aut ebrium in via jacentem, an
committat homicidium obnoxium restitutioni
& incurrat irregularitatem; Ratio dubitandi
est: quia D. Th. Cajet. & multi Canonistæ apud
Laym. lib. 3. de just. tr. 3. p. 3. c. 10. n. 1. docent,
omne homicidium casuale, quantumvis involun-

luntarium, opere illicito inducere irregularitatem,

&. Furem non committere homicidium voluntarium, sed merè casuale; adeoque non obligari ad aliquam restitutionem ratione homicidij, sed neque incurrere irregularitatem. *Communis.* Ratio est: quia licet exerceat, actionem illicitam (abducendo equum furtivum) illi tamen per se non est annexum periculum homicidij, & si esset, illud diligenter præcavendo ergo homicidium inde secutum fuit ipsi omnino involuntarium & inculpabile, ac consequenter non obligatur ad ullam restitutionem nec incurrit irregularitatem, cum tanta pericula non incurratur absq. ulla culpa. Unde ad rationem dubitandi &. Irregularitatem non incurrunt nisi in casibus jure expressis: est enim res odiosa atqui in jure non exprimitur casus furis præcavendo intentionem parvulum vel ebrium concutientes, sed solum ille, quo actio aliqua illicita prohibita est in jure, hoc ipso, quod sit periculosa ad homicidium causandum: exprimitur autem in jure casus Chirurghi per sectionem vel adustionem, de quo fit specialis

CONFIDENTIA. XCII.

532. **C** Ap. sententiam. Ne Clerici, vel Monachi propter indecentiam status, & periculum mortis inferendæ prohibetur; nec ullam Chirurgiæ artem Subdiaconus, Diaconus vel Sacerdos exerceat, quæ usionem, vel incisionem inducit. Quæ

ritur ergo, an Clericus, vel Monachus in sacris constitutus, exercens chirurgiam per sectionem vel usionem [etiam omni adhibita diligentia, ne mors sequatur, si ea nihilominus sequatur merè casualiter] fiat irregularis.

R. Ex Patrit. cum comm. D.D. Affirmativè. Ratio est: quia licet hoc non sit verè homicidium contra quantum præceptum, censetur tamen homicidium ex interpretatione juris, ob reverentiam divinorum ad irregularitatem ex homicidio incurrendam sufficiens, propterea quod commissam sit contra expressam prohibitionem juris.

CONFERENCE. XCIII.

Quidam Sacerdos, ingravescente per urbem peste, plurimorum apostemata incidit, ex arte, curavitque ea felicitate, ut multis centenis hominibus vitæ & sanitati restitutis, duo tantum obierint: an & hic irregularitatem incurrerit. 533.

R. Cum Molin. tom. 4. tr. 2. disp. 57. n. 3. non incurrisse. Ratio est casus urgentis necessitatis, quando scilicet, absente laico perito ius naturale, & lex charitatis exigebat mederi Clericum in sacris constitutum: nec enim lex positiva Ecclesiæ debet præjudicare juri naturali, & legi charitatis.

CONFERENCE. XCIV.

Infirmarius bona fide præbet infirmo postulat. 514

Y 4

Ian.

lanti aliquid cibi, vel potus, in consulto Medico: Eum verit de latere in latus, ut commodius dormiat: erigat vel sublevar, ut cibum capiat: de lecto in lectum transfert &c. Si præter ejus intentionem acceleretur mors infirmi, an fiat irregularis?

R. Negative. Ratio est: quia bona fides & solita charitatis obsequia non debent tam rigorosa poena puniri.

CONFIDENTIA. XCV.

535. **U**Nus involuntarie & culpabiliter, utpote ne sciens virtutem vini, se nebravit: alter voluntarie quidem, nil tamen suspicans de hoc homicidii periculo, quia expertus se non esse inclinatum ad rixas, ambo tamen præter intentionem commiserunt homicidium: an sint irregulares.

R. Neutrum esse irregularem. Ratio est: quia primi ne quidem ebrietas voluntaria fuit, minus homicidium: alterius autem licet ebrietas voluntaria & culpabilis fuerit, non tamen ipsum homicidium, quod nec prævidit, nec prævidere potuit dum sciret se non esse inclinatum ad rixas, minus ad homicidium.

CONFIDENTIA. XCVI.

536. Adulter in talibus circumstantiis commisit adulterium cum adultera in quibus prævidit, vel certe prudenter prævidere potuit, ac timore relictum, ne adultera à marito, vel etiam Jure publico occidatur: an ille fiat homicidii reus.

reus, & incurrat irregularitatem, si ea postea à marito superveniente occidatur, vel iustitiæ publicæ occidenda tradatur.

¶. Eum fore homicidij reum, & irregularitatem incursum morte secuta. Ratio est: quia est causa moralis occisionis mulieris adulteræ, non quidem ratione adulterij præcise, quod ex se non est causa proxima mortis, nec communiter efficax ad mortem inferendam, sed ratione prædicti periculi prævisi, in quod in his circumstantiis adulteram coniecit, etiamsi volentem, quia neque adulter, neque ipsa adultera sunt domini vitæ ejus. Idem incurreret adulter, si coram marito jactabunde diceret se ipsi cornua posuisse, secuta postmodum morte uxoris, ob eandem rationem.

CONFIDENTIA. XCVII.

Clericus incipit rixari verbis cum laico: 537.
quod exarscens distincto gladio eum ag-
greditur: an si clericus tunc se defendat, occi-
datque laicum, fiat irregularis.

¶. Si Clericus se defendat cum modera-
mine inculpa æ tutelæ occidendo laicum ag-
gressorem, non fore homicidij reum, nec irre-
gularitatem incurere. Ratio est: Quia licet
clericus auctor fuerit rixæ verbalis, adeoque
peccaverit contra charitatem: tamen, postea-
quam eum laicus gladio invasit, ille potuit
se defendere cum moderamine inculpæ tute-
læ

læ, etiam occidendo tanquam invasorem iniquum cum dicto moderamine, secundum omnes non peccat peccato homicidij, neque incurrit irregularitatem: igitur, &c. Contra vero, si laicus occideret Clericum, est sine dubio homicidij reus, & irregularis quia fuit aggressor vitæ alterius, non defensor suæ.

CONFIDENTIA. XCIII.

538. **R**ixans cum alio, absque intentione prævisio periculo occidendi, injuste tamen alteri vulnus leve impexit, ex quo tamen obiit: an rixans sit homicidij reus & irregularis.

& Cum distinctione: si vulneratus ob defectum curationis obeat, vulnerans est reus culpæ & penæ homicidij, atque irregularis, secundum comm. DD. Ratio est: quia in hoc casu solum vulnus inflictum, quantumvis leve, est causa physica mortis; ideoque homicidium saltem indirectè in sua causa voluntarium, aut certe pro tali reputatur. Eadem est ratio, si occasione talis vulneris non lethalis aliqua inflammatio accedens, mortem inferat, quia tunc causa causæ censetur causam causæ. Arg. c. Presbiter, &c. ad audientiam. Quod si autem vulneratus non lethaliter iam semel convaluit, & postea in morbum incidens moriatur, censebitur non ex vulnere mortuus, atque ita vulnerans liber erit ab

homicidij obligationibus. (Ex utroque jure
L. qui occidit. ff. ad legem Aquiliam c. 2. de ho-
miciid. Plures. Idem dicendum de eo, qui o-
 ratione vulneris accepti, sed propter negligen-
 tiam & imperitiam chirurgi mortuus est, quia
 in hoc casu non vulnus nec consequenter
 vulnerans homicidij causa est, sed chirur-
 gus.

Sed Dices : si vulnerans non vulnerasset, 539
 mors vulnerati non accidisset : ergo non neg-
 ligentia chirurgi, sed ipsa vulneratio mortis
 causa fuit. *R. Ex Patriic. nostro hic n. 297.*
 consequentiam esse veram, si vulnus tale fue-
 rit, ut valde diligenti curatione indiguerit ;
 non item, si modica adhibita curatione sanari
 potuerit. Elige, quod placer

CONFERENCE A. XCIX.

TU Domine Religiose, in venatione in- *540.*
 tendis occidere feram, & adhibita cautela
 occidis hominem quem invincibiliter cre-
 debas esse feram, quæris proinde, an sis irre-
 gularis ?

R. Te non esse homicidam formalem, nec
 consequenter restitutioni vel irregularitati ob-
 noxium, sed neque Excommunicationi, si
 forte Clericum occideris. Ita omnes : &
 Ratio est : quia hoc est homicidium simpliciter
 involuntarium, adeoque non peccaminosum,
 Secus

Secus si velis occidere hoc animal, dubitans an sit fera vel homo, clericus vel laicus, si occidas hominem, certè homicida eris restitutionis, & irregularitatis reus; & Excommunicationis, si fuerit Clericus. Quia tunc non animo tantum: sed ipso opere externo formaliter injusto, causa homicidij fuisti.

CONFERENCE A. C.

Voluisti occidere Narcissum inimicum tuum capitalem, & casu intervenientem Hyacinthum stu globi trajecisti: quæris, an sis reus homicidij, & irregularis.

541. Resp. Cum commun. DD. apud Patrit. cit. n. 204. te non commisisse homicidium formale, sed merè casuale, nec restitutionis reum existere nec irregularem esse. Ratio est, quia licet peccaveris principali tua intentione occidendi Narcissum, aliud tamen homicidium Hyacinthi secutum, fuit tibi simpliciter involuntarium, ideoque sicut a culpa, ita & à pœna totus liber.

CONFERENCE A. CI.

Vis occidere Clericum, occidis autem laicum putatum Clericum, an incurras Excommunicationem latam c. si quis suadente diabolo.

542.

& Negative. Ratio est: quia Excommunicationis lata est non contra volentem, sed contra exequentem ipso facto percussione vel occisione Clerici.

CON.

C O N F E R E N T I A. CII.

Sed quid si re verâ percutias vel occidas Cle- 543.
ricum, invincibiliter putans esse laicum?

Resp. Etiam tunc te liberum esse ab eadem Ex-
communicatione. Ratio est: quia etsi tibi
tunc percussio, vel occisio Clerici, utpote in-
cogniti, simpliciter involuntaria est.

C O N F E R E N T I A. CIII.

An similiter liberandus est à dicta Excom. 544.
municatione volens percutere vel occidere

hunc Clericum, si per errorem percutiat alium
Clericum, quam non intendit.

q. Cum Sanchez, lib. 9. de. Matr. disp. 32. n. 39.
negative:

Ratio est: quia prohibitio, & censura illa
Canonis principaliter facta est, non in favo-
rem ipsius personæ secundum se, sicut irregu-
laritas ex homicidio (nota differentiam) sed
potius in favorem & reverentiam status Cleri-
calis, non, ut dixi, hujus vel illius personæ:
Ecclesia enim per se primò intendit per censu-
ram prohibere, ne percutiatur, vel occidatur
Clericus, quicumque ille sit: atqui in casu
proposito, tum actu interno, tum externo,
injuriOSO statui clericali revera percutis vel oc-
cidis Clericum, etsi erres in personâ & actio
tua huic personæ clerici incognitæ voluntaria
& injuriOSA non fit. Ita de verbo ad verbum
Patr. n. 209.

De

De Restitutione Bonorum Famæ & Honoris.

CONFERENTIA. CIV.

545. **A**liquis non intendit famam proximi lædere, sed ex mera loquacitate narrat ejus peccata et defectus, ex quo ejus fama graviter læditur: an peccet mortaliter.

q. Affirmative. Ratio est: quia licet talis non intendat directe famam alterius lædere: intendit tamen indirectè, hoc ipso, quod libere velit id, ex quo sequitur.

546.

CONFERENTIA. CV.

Alius crimen alterius occultum manifestat consilii capiendi causa, ut scil. sibi vel alteri consulat, aut levamen aliquod vel solarium accipiat ab amico, cui refert, afflictionem suam injustam: an is etiam peccet mortaliter?

Resp. si absit omne odium ac pravus affectus, non esse peccatum, saltem mortale. Ratio est: quia talis videtur uti jure suo, cum nemo obligetur cum tanto gravamine occultare defectus proximi sui. Nimis durum enim esset, acceptas ab alio injurias, absque ulla querimonia intus concoquere. Cæterum cavere is debet, ne pluribus referat, quam opus sit.

fit ad consilium vel consolationem capiendam.

CONFERENCE. CVI.

Tertius revelat peccatum grave proximi viro prudenti ac bono, de quo habetur moralis certitudo, quod nemini alteri revelabit huiusmodi defectum; an is peccet mortaliter?

R. Cajet, 2. c. q. 73. a 1. dub. 1. cum aliis aliquot, negative? quia censent hanc esse levem detractionem & damnum inde exurgens exiguum. Verum probabilius affirmat Less. lib. 2. c. 11. dub. 11. & DD. comm. Ratio est: quia possidere bonam existimationem in animo Viri probi ac prudentis, est saepe majus bonum, quam possidere eam apud decem malos: ergo gravem injuriam ei interit, qui illum apud talem virum denigrat.

CONFERENCE. CVII.

Quartus refert se audivisse hunc vel illum commisisse aliquid quod adhuc occultum est, absque asseveratione ita esse: quomodo is peccat?

Resp. Si talis id faciat intendendo laesionem famae proximi, mortaliter peccare in materia

548.

teria gravi contra charitatem, non tamen contra iustitiam Ratio *Primæ partis, est.*, quia tenemur nolle malum proximo ex præcepto charitatis, & *secundo*; quia actus ille de se non est ablativus famæ proximi, cum incerta narratio non habeat vim faciendi fidem; ergo quod alii credant, oritur ex eorum malitia & levitate: consequenter narrans non peccat contra iustitiam.

CONFIDENTIA. CVIII.

549. **Q**uintus narrat bona fide crimen alterius, quod credit esse publicum & vetum, cum revera sit occultum, vel etiam falsum: an teneatur ad restitutionem, quando cognoscit se errasse? Resp. teneri, non quidem ratione iniustæ damnificationis, sed ratione rei, id est, famæ ablatæ. Ratio desumitur ex supradictis, de possessore bonæ fidei.

CONFIDENTIA. CIX.

550. **S**eptimo commissum est secretum [expressa vel tacita conventionem tacendi] quomodo peccet, si commissum sibi secretum revelet?
R. *Cum Comm.* peccare ex genere suo mortaliter, pro ratione materiæ aut damni inde secuti, contra fidelitatem & iustitiam.

Ratio est: quia obligatio iustitiæ ex genere suo est sub mortali: sed qui secretum expressa vel tacita conventionem reticendum in se suscepit

teneretur ex iustitia servare fidem : Igitur revelans peccat contra , iustitiam ex genere suo mortaliter , nisi imperfectio actus vel levitas materiae excuset.

CONFERENCE. CX.

Sepimus tibi revelavit occultè voluntatem prodendi civitatem , vel hunc hominem occidendi : quæris , an debeas servare secretum. 551.

Resp. Cum Comm. S. Th. 2. 2. q. 70. a 1. Mol. Laym. & alijs. Si aliter revocare non possis , debes manifestare ijs quorum interest. Ratio est : quia ex lege & ordine charitatis quilibet obligatur liberare Innocentem ab injuria Nocentis etsi cum aliquo Nocentis damno fieri debeat. CONFERENCE. CXI.

Octavus revelavit tibi occultum impedimentum Matrimonij contrahendi à quo revocari non potest nisi canonice denuntietur : an possis illud aperire Parocho. 552.

Resp. cum Comm. Navar. Sanch. Molin. Laym. &c. Te licite posse denuntiare , ob Sacramenti reverentiam , & ad peccatum vitandum. Ratio est : quia ista revelatio cedit in bonum ipsius , qui tibi revelavit : ergo non potest rationabiliter esse invitus.

CONFERENCE. CXII.

Nonus tibi revelabit homicidium à se commissum , & tu postea de eodem homicidio suspectus factus es , ut de vita pericliteris , nisi reveles : an revalere liceat. 553.

Z

Resp.

Resp. ex Comm. Molin. Less. Layman. &c.
licere. Ratio est : Quia sicut aliorum debito-
rum, ita & secreti naturalis obligatio cessat,
quando sine maximo detrimento propriæ vitæ
vel etiam famæ, servari non potest : Nemo
enim promittendo secretum censendus est, id
etiam ad talem casum extendere voluisse.

CONFIDENTIA. CXIII

Sed quid, si aliquis expresse promississet se
servaturum secretum, etiam cum discrimi-
ne propriæ vitæ.

R. det Molin. tr. 4. disp. 37. talem obligari,
554. cum promissio objectum honestum habeat. Sed
probabilius cum alijs negat Laym. lib. 3. tit. 3.
cap. 5. n. 4. quia secretum committens, obstan-
te ordine charitatis non potest alterum obliga-
re cum tanto onere.

CONFIDENTIA. CXIV.

555. **D**ecimus scit, aliquem pro fera ex ignorantia
hominem occidisse : rem alienam in
gravissima necessitate abstulisse, vel ad justam
compensationem : an citatus à Judice teneatur
de eo restari.

Resp. cum Laym. cit. & alijs, non teneri.
Ratio est, quia Judicis interrogatio procedit
ex præsumptione culpæ commissæ, seu de fa-
cto criminoso, quale factum non est : ergo in-
terrogatus etiam sub juramento, recte negat,
quia revera factum non fuit criminosum.

CON

CONFIDENTIA. CXV.

Vndecimus propalat crimen grave occul- 556
tum defuncti : an id etiam sit peccatum
mortale contra iusticiam, cum onere restitutio-
nis ?

R. Cum Com. Affirmativè: Ratio est : Quia
defunctus corpore, fama manet quodammodo
viva in hominum memoria & existimatione
adeoque possessionem bonæ famæ suæ retinet ;
ergo si illum ea injustè spolies, damnum infer-
re censearis, adeoque obligaberis compensare.

CONFIDENTIA. CXVI.

Duodecimus narrat Coloniae, Agatham 557
publica poenitentia virgis caesam Augustæ:
an licite ? Ratio dubitandi est, quia licet id
publicum sit Augustæ, ignoratur tamen Coloniae

R. Licite. Ratio est : quia Agatha infama-
ta fuit Augustæ in poenam delicti iusta Iudicis
sententia ut supponitur : Ergo amisit jus sua
famæ, non solum in loco, quo sententia con-
tra ipsam lata est, sed & in quovis alio ? Cum
potestas publica jus habuerit privandi eam sua
fama pro omni loco, non minus quam omnibus,
vel ipsamet vita. Ad hunc enim finem iudicia
communiter talibus diebus publicantur, qui-
bus non solum domestici & cives, sed etiam
extranei convenire solent, ut iudicatus ubique
pro infami habeatur. Unde huiusmodi senten-
tiæ & personæ passim in novalibus per omnia
loca perscribuntur, nec ob id culpantur Au-
thores.

CONFERENTIA. CXVII.

558. **D**Ecimus quartus querit, an ipsi etiam liceat divulgare crimen publicum publicitate facti perpetrati in tali loco, & tali tempore, quod tam multis patere potuit, ut nulla tergiversatione celari possit? affirmat noster Reverendissimus P. Herinx 3. part. 7. q. 5. dicens: esse receptam DD. sententiam. Contra est Scotus, Molin. & Laym. alij distinguunt de locis vicinis illi loco, in quo quis diffamatus est, ad quæ quotidiana habentur commercia, & de longe distantibus, nobis pro utrisque sit.

Ratio affirmativa: Ratio est: quia per evidentiam facti censetur quis amisisse jus ad famam suam, utpote fundatum in occultatione jam cessante, quinimo sponte videtur cessasse suo juri hoc ipso, quod non est veritus in publico crimen admittere, cui proinde per accidens est, quod multi abfuerint: Igitur &c.

CONFERENTIA. CXVIII.

559. **D**Ecimus quintus etiam querit, an is, qui olim fuit infamis, & postea bene vivendo famam bonam recuperavit, possit absque culpa diffamari de crimine antiquo.

Resp. Cum Molin. D. 33. n. 2. Navarr. Laym. & aliis: hujusmodi detractorem peccare contra justitiam, & obligari ad restitutionem. Ratio est: quia amissio famæ est damnum reparabile per poenitentiam publicam, vitam honestam &c. Ergo qui infamiam publicam, saltem facti

facti, tenet el obliteravit, reacquirat pristinum
jus ad suam antiquam famam, consequenter,
qui cum de novo infamat, injuriam ipsi infert:
adeoque tenetur ad restitutionem.

CONFERENCE CXIX.

Conventualis certi Monasterij N. habet cor-
respondentiam cum alio Monasterio, cui 560.
transcribit per modum novellarum crimen no-
tum in suo Monasterio, non autem extra: an
Tabellarius peccat peccato infamationis.

Resp. Utique peccare: Ratio est, quia cri-
men illud non est notum absolute, sed cum li-
mitatione intra certam communitatem (in
proposito Monasterium) igitur non potest citra
injuriam divulgari in alio loco, in quo de eo
nihil scitur, quia non est absolute, sed solum
respectivè, id est, pro hoc loco, notorium,
quod noverant isti referendarii minus discedit.

CONFERENCE CXX.

Decimus quintus disseminavit crimen falsum
proximi inter multos, quaeritur an teneat-
ur coram illis dicere, se falsum dixisse, si alia 561.
commodiori via famam restituere nequeat.

Resp. Cum D. Th. 2. 2. q. 72. a 2. Scot. 4.
D. 15. q. 4. n. 2. adeoque certa, affirmative:
Ratio est: quia ad restituendum famam per fal-
sam affirmationem ablatam requiritur, ut tol-
latur falsa illa affirmatio: sed hæc non colligitur
melius, quam per negationem contrariam: er-
go si alia commodior via non substat, hæc ad-

hibenda est. Excipitur tamen, si sit magna inæqualitas inter infamatorem & infamatum, ut si ille esset Rex, Princeps &c. & hic homo plebejus: tunc enim sufficeret infamatori dicere se fuisse deceptum: aut via pecuniaria infamato satisfacere.

562

CONFERENTIA. CXXI.

Decimus sextus quærit; an principalis diffamator teneatur etiam retractare apud alios, ad quos devenit detractio ex auditione primorum audientium.

563

Resp. Non teneri, si suo consilio aut iussu eos ad hoc faciendum non induxerit. Ratio est: quia posterior diffamatio tunc censetur fortuito, & ex malitia audientium contigisse.

CONFERENTIA. CXXII.

Decimus septimus quærit, an detractor, qui alteri vera imposuit, sed occulta, teneatur dicere, se esse mentitum, si aliter restituere nequeat.

Resp. Posse quidem, sed non teneri. Ratio est: quia nemo tenetur dicere, se mentitum, qui mentitus non est: interim autem, quia dictum non fuit conforme legi divinæ, utpote peccaminosum; & in sacris scripturis peccatum est mendacium, hoc ipsum dictum, mendacium dici potest, ut sensus sit: ego dixi mendacium: id est: ego hoc dicendo, peccatum feci. Deinde quod verum non est veritate publica, sed occulta tantum, mendacium dici potest in publico.

CON.

CONFERENCE A. CXXIII.

Reus crimen sibi in iudicio obiectum negat 564.
 reipsa verum; & quae ita dat causam infamiae
 accusatoris: teneturne is famam sic ablatam
 restituere accusatori, fatendo veritatem.

Resp. Cum distinctione: si reus non iuridice interrogatus, ita neget crimen obiectum, ad nihil tenetur accusatori.

Ratio est: quia Reus non iuridice interrogatus, non tenetur confiteri crimen occultum: & obiciens sibi ipsi imputare debet infamiam inde secutam, quia obiecit crimen 565.
 alteri, quod sufficienter probare non potest.

CONFERENCE A. CXXIV.

Curiosus audiens detrahentem, ipsi consentit, excitat & instigat ad prosequendam detractionem: an sit etiam censendus detractor?

Resp. Cum less. lib. 2. c. 11. d. 4. & aliis comm.
 Talem non minus peccare contra iustitiam, quam ipse detractor. Ratio est: quia audiens animando, interrogando & invitando detrahentem est causa efficax detractionis iniustae: ergo peccat peccato iniustitiae in eum, cui detrahitur, & amplius contra charitatem peccato scandali, dum alterum inducit ad detrahendum.

CONFERENCE. CXXV.

566

Idem Curiosulus audiendo detractorem laetatur quidem, at non inducit, neque excitat ad continuationem: an peccet contra justitiam:

R. Peccare quidem contra charitatem, at non contra justitiam, adeoque non obligari ad restitutionem. Ita *L. ff. cit. & Herinx.* Ratio autem est: quia gaudere de gravi damno proximi est contra charitatem peccare: qui autem non est causa damni, non potest dici peccare contra justitiam, consequenter non tenetur ad restitutionem.

CONFERENCE. CXXVI.

567.

Alius delectatur tantum in modo detrahendi, utpote in eloquentia, artificio & dexteritate detractoris, non autem ipsa detractione, an is quoque peccat.

Resp. Talem nullo modo peccare, dummodo detractorem non prober aut promoveat. Ratio est, quia ut delectatio sive complacentia super aliqua re sit mala & peccaminosa, debet id, super quod cadit ut motivum, esse peccaminosum: sed hic cadit complacentia super eloquentiam & modum detrahendi: non vero super ipsam detractionem: igitur &c.

568.

CONFERENCE. CXXVII.

Rursus alius audit detrahentem in materia gravi, & non impedit, cum facile & commode posset, an peccet mortaliter. **Resp.**

Resp. Peccare mortaliter contra charitatem. Ratio est : quia præceptum charitatis erga proximum obligat ad impediendum grave damnum illius, quando commode impedire potest : sed in proposito supponitur commode impediri posse : igitur &c.

Dixi : Quando commode impedire potest : Si enim ex magna verecundia aut pusillanimitate non audeat resistere, non peccat mortaliter, quia nemo tenetur cum magna sua difficultate damnum proximi impedire, ut si timeat contumelias aut verbera; aut si ipsi non constet an res narrata sit publica vel occulta : an iuste vel iniuste narreretur, cum in dubio non debeat præsumi loquentis iniquitas : excusatur etiam ab admonitione, qui probabiliter putat, eam nil profuturam : item famulus vel ancilla respectu Domini vel Dominae, quibus sufficit ostendere faciem tristem, juxta illud Proverb. 25. *Ventus Aquilo dissipat pluvias, facies tristis linguam detrahentem.*

CONFIDENTIA, CXXXVIII:

Infamans libenter restitueret famam ablatam proximo per revocationem verborum, ac inde præv. det vitæ periculum, vel notabiliter maioris infamiae : an teneatur eam restituere : 569.

Resp. Cum Less. c. 11. de 15. & aliis, non teneri. Ratio est : quia res inferioris ordinis

nunquam sunt restituendæ ex iustitia, cum
jactura rei ordinis super oris : sed vita est bo-
num præstantioris ordinis, quam fama: igitur
non [sic] tenetur infamans famam restituere
proximo cum periculo vitæ, vel etiam majoris
infamiae, quia tunc censetur esse moralis
impossibilis.

CONFIDENTIA. CXXIX.

570: **S**ed quid, si infamans proximum, ab eo
reinfametur, an tunc non possit uti com-
pensatione. Resp. Posse : quia si licitum est
debitum debito compensare in rebus tempora-
libus, cur non etiam in restitutione famæ : ac
infamans in proposito debet infamato restitue-
re famam : & infamatus idem tenetur infama-
tori : ergo potest fieri compensatio : ac inde

Inferes : Ergo infamato licebit inferre in-
famiam ad compensationem. Resp. neg. le-
quelam : Quia compensationem in restitu-
tione famæ auferendæ sequitur & concomita-
tur vindicta, non autem compensationem fa-
mæ ablatae : vindicta autem auctoritati pri-
vatæ non licet.

Pro Complemento hujus materiæ.

571: **A**dmonitos volo Confessarios, ne infama-
tum vel dehonoratam cogant ad remitten-
dam injuriam quo minus petat satisfactionem :
qui enim injuriatus fuit, non obligatur ad plus
inconscientia, quam ut nolit se vindicare pri-
vata

(o)

vata sua auctoritate, non autem ad remittendam honoris aut famæ satisfactionem : quapropter potest eam licite petere per publicam potestatem. Atque hæc de restitutione in genere & specie dicta sunt ad Laudem & Gloriam Dei.

INDEX

Matariarum in his conferentiis contentarum Littera n. significat Numerum marginalem.

TITULUS. I.

De Sacramentis in genere.

Explicatur Definitio Vulgaris Sacramenti propriè dicti. n. 1

An, & quando conveniat hæc definitio Sacramento Eucharistiæ in Tabernaculo. n. 2.

Quid sit causare gratiam ex opere operante. n. 3.

An omne signum causans gratiam ex opere operato, sit Sacramentum. 4.

An apud Lutheranos & Calvinistas detur aliquod Sacramentum. 5.

An Sacramenta mortificata per obicem, reviviscant. n. 6

Quomodo singula Sacramenta conferant gratiam diversam. n. 12

Quæ